

203

novembre
2009
3 EUR

el mirall

Opinió

Joan Guasp:
Passió per la llengua

Monogràfic

L'Any Guàrdia

Itineraris

Gaspar Valero:
De sa Pedrissa
a Can Prohom

Dossier

Interrogants sobre
la reforma del
finançament autonòmic

Europa arriba a ca teva ...

Punts d'Informació Europea

... al teu abast a:

Alaró

Ajuntament d'Alaró

Alcúdia

Casal Can Joanet

Algaida

Ajuntament d'Algaida

Andratx

Ajuntament d'Andratx

Ariany

Ajuntament d'Ariany

Artà

Punt d'Informació Ciutadana

Binissalem

Biblioteca de Binissalem

Bunyola

Ajuntament de Bunyola

Cala d'Or (Santanyí)

Punt d'Informació Jove

Cala Rajada (Capdepera)

Punt d'Informació Ciutadana

Calvià

Biblioteca de Cas Catalá - Illetes

Campanet

Ajuntament de Campanet

Campos

Biblioteca de Campos

Esporles

Casal de Joves

Felanitx

Ajuntament de Felanitx

Inca

Biblioteca d'Inca

Llucmajor

Casal de Joves

Manacor

Biblioteca de Manacor

Muro

Punt d'Informació Jove

Palma

Consell de Joventud

Petra

Ajuntament de Petra

Pollença

Oficina de Participació Ciutadana

Pont d'Inca (Marratxí)

Oficina d'Atenció Ciutadana

Porreres

Ajuntament de Porreres

Puigpunyent

Biblioteca de Puigpunyent

Sa Coma (Sant Llorenç)

Biblioteca de Sa Coma

Sa Pobla

Punt d'Informació Ciutadana

Sant Joan

Biblioteca de Sant Joan

Santa Margalida

Biblioteca de Santa Margalida

Santa Maria del Camí

Biblioteca de Cas Metge Rei

Selva

Ajuntament de Selva

Sencelles

Ajuntament de Sencelles

Sòller

Biblioteca de Sòller

Vilafranca de Bonany

Ajuntament de Vilafranca

Centre Balears Europa

T. 971 78 44 60

F. 971 78 43 35

cbe@cbe.caib.es

Palau Reial, 17

07001 Palma

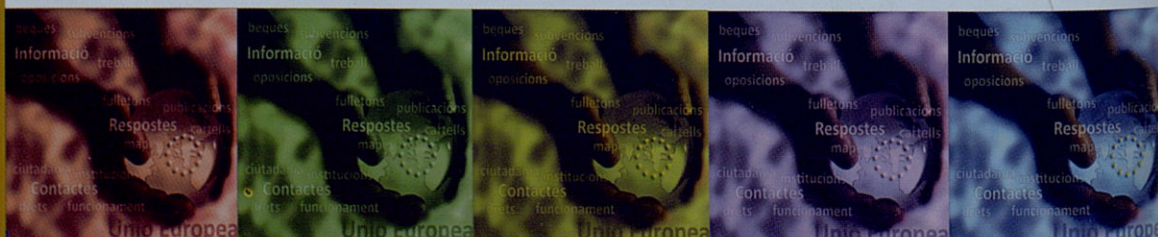
GOVERN
de les ILLES
BALEARS

www.illesbalears.cat

Conselleria de
Comerc, Indústria
i Energia

Centre
Balears Europa

[índex]

editorial 4
Reforma i maltractament fiscal

dossier 5
Interrogants sobre la reforma
del finançament autonòmic

opinió 18
Passió per la llengua

monogràfic 20
L'any Guarín

miscel·lània 30

el semàfor 31
Oficina dels Drets Lingüístics

racó econòmic 32
Han fet llarg

llibres 34
Llibres per a la tardor

art 36
Felip Caldés: L'objecte sintètic

itineraris 40
De sa Pedrissa a Can Prohom

cinefàgia 48
Ricardo Darín enfonsa Brad Pitt

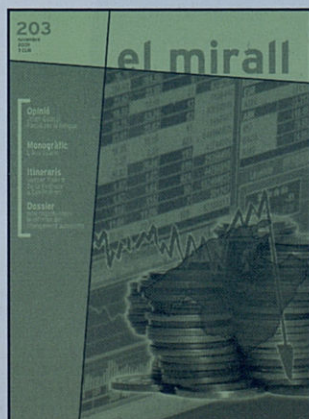
Universitat de les
Illes Balears

Servei de Biblioteca i
Documentació

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5109094537

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL

Novembre de 2009 · Núm. 203

Edició:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publicació:
Associació EL MIRALL
C/ del Pare Bartomeu Pou, 31, bxs.
07003 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocb.cat>
comunicacio@ocb.cat

President:
Jaume Lladó

Director:
Josep Melià

Cap de redacció:
Esther Balaguer

Consell editorial:

Jaume Lladó
Josep Melià
Pere Bueno
Joan Guasp
Joan Miquel Chacon
Gabriel Matas
Macià Calafat

Publicitat:
Santi Adrover

**Producció, administració
i publicitat:**

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276, pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:

Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Disseny

Marco Spinazzola

**Maquetació i
fotocomposició**
Ecogràfic

Impressió

Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

Agraïments
Paraula. CSL

[editorial]

Reforma i maltractament fiscal

En aquest exercici del 2009 com a mínim haurà començat a caminar la reforma del model de sistema de finançament de les comunitats autònomes. És a dir, es reformen les regles que permeten i condicionen la prestació de serveis tan bàsics com l'educació, la sanitat o la dependència, o que permeten i condicionen l'execució d'infraestructures i equipaments o que ens doten de recursos per a la reconversió i la promoció turística... La importància d'aquesta qüestió, com es pot comprendre, està fora de dubte.

Les Illes Balears han estat durant molts d'anys la comunitat més perjudicada per aquest model de repartiment dels doblers públics. Hem estat a la coa de manera constant amb governs de qualsevol color polític. Aquesta injustícia ha estat en els darrers anys reconeguda i repetida moltes vegades. No veure en aquesta insuficiència de despesa pública i de capacitat inversora una de les particularitats que ens han fet més vulnerables a la crisi i que ens han fet perdre posicions en renda per càpita respecte a l'evolució de les altres nacionalitats i regions de l'Estat, és voler viure en la ingenuïtat i en la irrealitat.

Des d'aquest punt de vista, resulta positiu que s'hagi encetat aquest meló i que s'hagi entrat en una revisió d'un sistema tan perjudicial per al nostre país. Dit això, la reforma del sistema pactada a la Comissió de Política Fiscal i Financera no suposa un canvi substancial del model que hi havia. La reforma és una evolució del sistema. Una evolució que té efectes beneficiosos per a les Illes Balears des del moment que suposa coses tan evidents com la revisió de la població, que és la dada base del sistema. Si tenim en compte que la comunitat que ha tingut un creixement de població més espectacular ha estat la nostra comprendrem que aquesta actualització ja és un petit bàlsam. Així mateix, la reforma suposa flexibilitzar el sistema i intentar posar límits a algunes descompensacions que eren impresentables i un escàndol com la nostra aportació al fons de suficiència. Així, resulta indiscutible que la reforma suposa alguna millora sobre el règim preexistent.

De totes formes, el fons de la injustícia que pateixen les Balears persisteix. El problema de les Balears és l'erosió o el dèficit fiscal. Segons tots els estudis elaborats, les Balears aporta sense que retorni al voltant del 14% del seu Producte Interior Brut (PIB), és a dir, anualment surt per no tornar el 14% de la nostra riquesa. Si tenim en compte que, per exemple, a Alemanya s'ha considerat inacceptable i inconstitucional una contribució de cada *lander* superior al 4% del PIB, ens adonarem de la gravetat i la dimensió del nostre problema. Una gravetat i una dimensió que la reforma del sistema com a molt atenuarà o suavitzarà en un puntet. La descapitalització i la impossibilitat de revertir l'esforç fiscal en la posada a punt de la nostra maquinària productiva resulta un entrebanc de primera magnitud per al nostre futur. Com és lògic i previsible, amb petits canvis però mantenint l'essència del sistema no resoldrem la nostra problemàtica, amb tota la implicació que això genera. En vista d'això, resulta sorprenent i desproporcionada l'alegria amb què alguns han celebrat l'acord per reformar el model de finançament.

La reforma del model no tan sols no resol el gran problema de fons de l'economia i la societat del benestar de les Illes Balears, sinó que a més està ple d'incògnites i d'indefinicions. Si l'acord ha estat possible és en part perquè l'Estat s'ha compromès a aportar uns fons suplementaris, el que passa és que aquests fons només estan garantits els dos primers exercicis de funcionament del sistema, a partir d'aleshores ja ho veurem. Si l'acord ha estat possible és perquè es creen nous fons com el de competitivitat per intentar compensar les autonomies més dinàmiques, el que passa és que la implantació concreta d'aquests fons no està perfectament delimitada i, per tant, són molts els interrogants. Tant és així que ja es comencen a fer anuncis que no arribaran les quantitats previstes. Davant l'embull i la complexitat, és absolutament pertinent intentar fer un esforç d'aclariment i d'explicació, això és el que humilment hem pretès amb el dossier que us presentam.

[dossier]

COORDINACIÓ: ESTHER BALAGUER

Interrogants sobre la reforma del finançament autonòmic

Dolent, però no tant

TEXT: JOAN MIR

El nou acord de finançament no és bo, però considerant que les nostres illes eren la comunitat autònoma més mal finançada de l'Estat, es pot dir que hem millorat substancialment.

En primer lloc, l'acord ens ha agafat, possiblement, en un bon moment. Normalment, en els acords anteriors, l'Estat partia de la base que érem una comunitat rica i apta per a l'espoliació, i si hi havia algun guany en qualsevol acord de finançament, l'eliminava per la via d'escatimar encara més en les inversions (sempre hi havia una excusa, la més usada era la

dels governs de signe contrari). Finançament autonòmic magre (sovint mal negociat) i inversions insuficients (generalment, a més, les pressupostades no s'executaven), aquest era el panorama. Ara, en canvi, l'Estat ha corregit una mica el dèficit d'inversions, i n'hi ha de programades per a uns quants anys. Sempre pot passar, però, que el nostre govern no presenti els pro-

jectes prevists en els convenis (vici habitual, pel que es veu, en els governs de Francesc Antich) i no s'executin inversions (carreteres, trens, tramvia, etc.) finançades per l'Estat, però això ja no seria responsabilitat de Madrid.

En segon lloc, l'Estat ha incrementat molt els recursos que destinava al finançament autonòmic (quatre vegades més que en acords anteriors) i, en termes relatius, la nostra ha estat la comunitat més afavorida: passarem de 2.300 euros per habitant a 2.720 durant l'any base (vegeu el quadre), cosa que significa un 18% d'increment. Per tant, es miri com es miri, si ens referim només a termes comparatius, el nou sistema és, per a nosaltres,

notablement millor que l'anterior: el pastís és més gran, i la nostra part també ha crescut més que les altres. Encara som els més mal finançats, però hem passat d'estar un 12,8% per sota de la mitjana a només un 7,1%. Arribats aquí, és pertinent una reflexió addicional sobre el pes relatiu de l'Estat per comparació al de les autonomies. Els recursos que es reserva l'Estat per finançar les seves competències s'anomenen vulgarment *pastís estatal*, i els que van a les autonomies s'anomenen *pastís autonòmic*. En cada negociació, l'Estat sol cedir part del seu pastís per incrementar l'autonòmic. Si no fos així, els guanys d'una comunitat autònoma s'haurien de correspondre amb pèrdues d'una altra, cosa que és políticament inviable. Després de cada acord, però, apareixen els esforços de l'Estat per recuperar la part cedida a les autonomies, i fins ara sempre ho ha aconseguit. D'aquesta manera, l'Estat arribà a la negociació del 2000 amb un bilió de pessetes recuperades per al pastís estatal. Aquesta apropiació no ha estat mai innocent, ni un simple exercici comptable: si el pastís estatal creix a un ritme superior al de l'autonòmic, els serveis que presta l'Estat estan progressivament més ben finançats que els serveis prestats per les autonomies. I la valoració que fan els ciutadans dels

serveis de l'Estat millora, mentre que es deteriora la dels serveis autonòmics simplement per causa del mal finançament. Deslleialtat institucional, s'anomena aquest fenomen. Naturalment, quan aquest greuge general colpeja una autonomia com la balear, que partia insuficientment dotada, la situació esdevé insostenible. L'any 1999, el pastís estatal era només un 45,2% del total, però ara ja era del 50,4%.

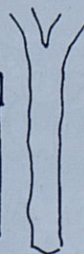
Amb l'aportació de l'Estat, els coneguts 11.000 milions d'euros, l'Estat s'haurà tornat a aprimar fins a no disposar més que del 43% del total, i no sabem què passarà en el futur. Tot semblava indicar que les cistelles d'imposts que corresponien a l'Estat i a les autonomies tindrien evolucions compassades, però l'increment anunciat de l'IVA pot desbaratar aquests pronòstics: si l'Estat reparteix l'increment de recap-

Finançament per habitant ajustat a l'any base

	euros per habitant		índexs (mitjana= 100)	
	sistema antic	sistema nou	sistema antic	sistema nou
Cantàbria	3,140	3,364	119.9	114.8
La Rioja	3,013	3,273	115.0	111.7
Extremadura	2,925	3,157	111.6	107.8
Astúries	2,803	3,022	107.0	103.2
Aragó	2,800	3,024	106.9	103.2
Cast. i Lleó	2,792	3,020	106.6	103.1
Galícia	2,701	2,942	103.1	100.4
Andalusia	2,691	2,937	102.7	100.3
C. la Manxa	2,650	2,911	101.2	99.4
Canàries	2,606	2,977	99.5	101.6
Múrcia	2,538	2,846	96.9	97.2
Catalunya	2,531	2,903	96.6	99.1
Madrid	2,503	2,882	95.6	98.4
País Valencià	2,452	2,829	93.6	96.6
I. Balears	2,310	2,720	88.2	92.9
mitjana	2,620	2,929	100.0	100.0

FONT: ÀNGEL DE LA FUENTE (FEDEA)

"Encara queden botigues"
Casa Domar Flores

ARA TAMBÉ
PREMSA I PAPERERIA

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 721 483 - Fax 971 719 312 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

tació entre aquest i les autonomies, tot quedarà igual, però si se'l queda tot (com sembla que pot fer), recuperarà més dels 11.000 milions aportats i millorarà el finançament estatal en detriment de l'autonòmic. Una altra via per erosionar la posició de les autonomies és l'anomenada llei de caixes, però això ja surt del tema d'aquest article.

El tercer aspecte que hem de ressenyar és la clàusula introduïda en

el darrer moment pels negociadors balears. Com que per qüestions purament tècniques del model figura que les Balears aconseguirien una recaptació que supera les seves necessitats (!), l'Estat ens obliga a retornar el sobrant, que ara és d'uns 300 milions d'euros. Doncs abans de signar, el conseller Manera va aconseguir fer entendre que això era una barbaritat per a una comunitat que estava més mal

finançada que les altres, i l'Estat accedí a introduir un paràgraf que ens pot, o no, exonerar de pagar aquest *sobrant*. Quan d'aquí a dos anys (qui sap qui hi haurà a Madrid aleshores!), l'Estat conegui bé els comptes d'enguany, «podrà tenir en compte» que som els més pobres en finançament i perdonar-nos el deute. Naturalment, el conseller Manera diu que aquests milions ja són dins el sac, però Guillem López Casanovas opina que Madrid farà allò que voldrà, i que sempre vol allò que li convé més. Si, finalment, aquest euros no se'n van, estarem en la mitjana de finançament, i si se'n van, continuarem en el darrer lloc.

La darrera reflexió pertinent és que el model és dinàmic, i que el rendiment futur dels tributs que arribaran al Govern balear com a finançament dependrà de com vagi la nostra economia. Si, partint de la base del 2007, millora més que les altres, ens anirà bé, però, si creixem poc, no ens mourem dels darrers llocs de la llista d'autonomies. I en aquesta qüestió de fer pronòstics no hi ha experts: cada lector pot dir-hi la seva amb la mateixa probabilitat d'encertar que qualsevol catedràtic.

Joan Mir és professor de la Facultat d'Econòmiques i Empresarials de la UIB.

La revista per als més joves
feta a les Illes

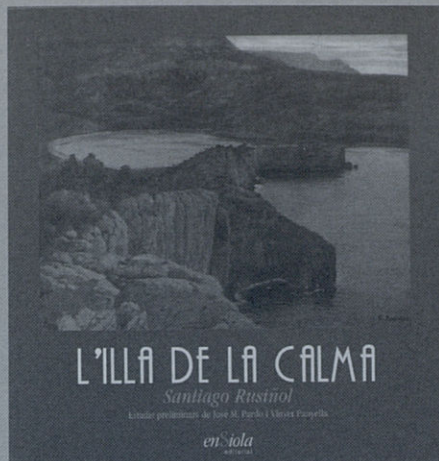

VISITA'NS
AL WEB

www.esquitx.cat

subscriu-t'hi!

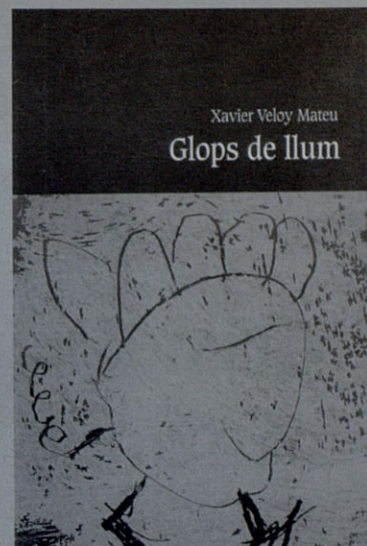
L'illa de la calma

Santiago Rusiñol
Estudis preliminars
de José M. Pardo
i Vinyet Panyella

Ensiola Editorial
Institut d'Estudis Baleàrics

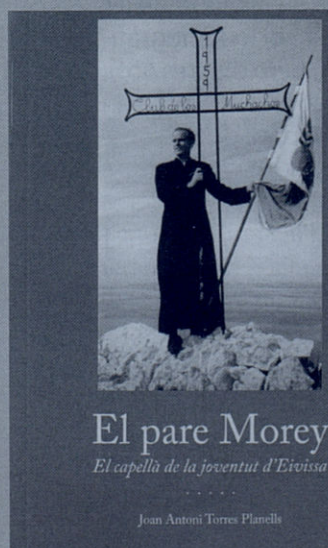
Glops de llum
Xavier Veloy Mateu
Premi de Narrativa
Mediterrània
Pare Colom 2009

Ajuntament d'Inca
Institut d'Estudis Baleàrics
Leonard Muntaner editor

Illes sense fronteres
catàleg exposició col·lectiva
Josep Maria Alaminos
Jorge Azri
Guillem Crespí Alemany
Xavier Llull
Toni Mandilego
Velcha Velchez

Del 23 d'octubre
al 13 de novembre
a l'Art Center de Berlín

El pare Morey
El capellà de la
joventut d'Eivissa
Joan Antoni Torres Planells

Editorial Mediterrània Eivissa
Institut d'Estudis Baleàrics

Institut
d'Estudis Baleàrics

www.iebalearics.org / info@iebalearics.org

Crisi econòmica i finançament autonòmic a les Illes Balears

Molts són els danys col·laterals de la crisi actual, molt més generalitzada del que ningú no es podia plantejar quan va començar. El que es va iniciar amb la fallida de part del sistema financer internacional a final del 2007, que va donar lloc a casa nostra a la parada abrupta del sector immobiliari i de la construcció, ja en aquells moments situats en una fase de desaceleració significativa, s'estengué ràpidament en el conjunt de l'economia.

TEXT: GUILLEM LÓPEZ | CASASNOVAS | BIEL FERRAGUT ENSENYAT

Arran de l'empitjorament de les expectatives dels agents –producte de la pèrdua percebuda de riquesa (el valor d'allò que es posseeix és menor de l'esperat)–, la disminució del consum i una major restricció creditícia, per la manca de confiança entre les entitats financeres i davant el fet d'haver d'assumir més risc en un entorn de recessió, feren que el que es presumia com un reajustament lleuger i temporal d'alguns sectors econòmics concrets esdevingués una crisi profunda, alimentada (i generadora alhora) per un greu problema de desocupació.

Entre les *víctimes* de la crisi cal situar-hi també bona part de les institucions governamentals. En aquests temps l'objectiu de la política fiscal, tractant de compensar la caiguda de la demanda agregada, mitjançant més despesa pública (obligada en gran part per una major necessitat de prestacions socials), i redistribuint els efectes de la crisi entre els dife-

rents segments de la població i entre generacions, ha fet que les finances dels governs també s'hagin situat en un entorn d'incertesa amb desequilibris significatius.

La situació econòmica del Govern de les Illes Balears no és gaire diferent de l'observada en governs d'altres comunitats autònomes i de l'Estat mateix, tot i que presenta unes particularitats pròpies, en bona part generades pel seu model de finançament, que la fan més vulnerable en aquesta conjuntura.

L'anàlisi pressupostària d'aquest exercici ens indica una forta caiguda dels ingressos de la nostra comunitat (418 milions d'euros) sobre el que s'havia pressupostat (un 14,7%), a causa tant d'una intencionada sobrevaloració dels ingressos per tal de poder aparentar que es poden fer increments de despesa, com d'un inesperat enfonsament de la recaptació fiscal en tributs cedits o propis, que amb la

davallada de l'activitat econòmica ha resultat ser dràstic. També s'observa una desviació pressupostària important en partides significatives com salut, educació, serveis a la dependència o Ib3, les quals es caracteritzen per tenir una infradotació pressupostària recurrent (alguna de lligada a l'evolució i a les característiques sociodemogràfiques de les Illes, però d'altres no!), i que molt probablement suposaran una variació total de la despesa respecte d'allò pressupostat superior als 260 milions d'euros, amb la qual cosa els plans d'austeritat anunciats pel Govern i dirigits a retallar la despesa d'acord amb la disminució dels ingressos s'hauran vist superats per la necessitat de cobrir noves despeses o despeses no previstes de caràcter contracíclic o també fruit de les regulacions estatals.

Tot això genera una forta pressió sobre la tresoreria que s'agreuja quan considerem els dèficits d'exer-

cicis anteriors, com el del 2008, en què la desviació de la despesa supera la capacitat de finançament i s'ha de finançar mitjançant endeutament, i també pel fet d'haver considerat partides, com la compensació pel deute històric, que no s'han produït i que fan ara que la tresoreria efectiva per a l'exercici del 2009 sigui molt menor de la que es preveia inicialment.

Aquestes tensions encara s'agreugen més si també tenim en compte la limitada capacitat d'endeutament de la comunitat, ja que el dèficit autoritzat només és en el cas dels governs autonòmics de l'1% del PIB, cosa que equivaldria a uns 270 milions d'euros, molt per sota dels 740 milions pressupostats, i que donarà lloc que quedin uns 470 milions sense poder-se finan-

çar en el pressupost del 2009. Aquests recursos que presumiblement s'haurien d'haver pogut cobrir, totalment o almenys en bona part, amb les dotacions addicionals associades a l'aplicació del nou model de finançament, només es podran cobrir molt parcialment, com veurem a continuació. Molts dels guanys esperats del nou sistema es gastaren en l'exercici pas-

Cream espais per conviure

Roldan
Cream espais per conviure

971 763 666 • www.rolan.es

sat, de manera que en la conjuntura actual el nou finançament (menor de l'esperat per la pèrdua de recaptació) pot esdevenir fins i tot insuficient per mantenir la despesa corrent. Així és molt probable que en la liquidació del 2009 quedin més de 1.000 milions sense poder-se finançar, la qual cosa significa un finançament encobert del sector públic mitjançant l'endarriment dels pagaments al sector privat, el qual es veu agreujat encara més per la restricció creditícia i la disminució de l'activitat.

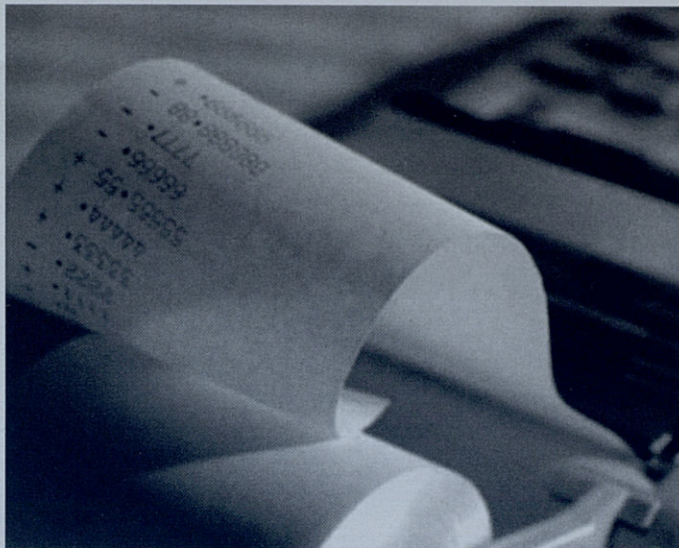
Les perspectives per al 2010 no són gaire més favorables de les que s'han observat en els dos darrers exercicis, ja que es manté l'evolu-

ció negativa dels ingressos. Segons les estimacions que ha fet el Ministeri d'Economia, la recaptació de l'IVA caurà un 36%, la de l'IRPF un 14%, i la disminució dels impostos cedits se situarà aproximadament en un 6%. Les previsions d'endeutament també continuaran superant molt probablement (entorn del 2,5% del PIB) els límits legals establerts, cosa que deixarà bona part del dèficit que es generi sense poder ser finançat.

Davant aquest panorama és evident la importància que té que l'acord de finançament pugui compensar les Illes Balears pels perjudicis que ha hagut de patir amb el model anterior, reconegut per tot-

hom com a injust, i que són els causants de la majoria de desequilibris observats avui. Pel fet de no considerar els canvis demogràfics experimentats a les Illes (amb un increment de prop del 30% de la població en menys de 10 anys, el doble de la mitjana nacional), juntament amb el fet d'infradotar els serveis autonòmics (entorn de 16 punts per sota de la mitjana), per mor d'unes desmesurades aportacions a la solidaritat interterritorial i també per l'escassa consideració dels sobrecosts associats a la insularitat, el sanejament dels comptes públics de les Illes haurien de considerar-se com un acte de justícia que es podria assolir situant la comunitat en la mitjana del finançament per càpita estatal.

En darrera instància es va poder introduir en l'acord de finançament una clàusula específica per a les Balears perquè es tinguí en compte la situació de les comunitats en què puguin coincidir transferències negatives del fons de garantia de serveis públics fonamentals amb fons de suficiència global també negatius, i no assoleixin, per tant, després de l'aplicació del Fons de competitivitat, el finançament per càpita mitjà en termes d'habitant ajustat (situació que en aquest cas només es produeix a les Balears). Aquesta disposició no és, ben bé com està redactada, una garantia legal que ens permeti assolir la mitjana, sinó que dependrà de la conivència del Govern central, dependent de les quanties totals posades a disposició de l'anomenat fons de competitivitat. També s'hi han inclòs indicadors correctors de caràcter dinàmic amb els quals les Balears podrien millorar la seva situació, com ara els augments de població experimentats, la insularitat o el respecte a la llengua pròpia, però que excepte en el primer supòsit no semblen cobrir les despeses associades a aquests conceptes. Per tant, és molt probable que el nou sistema no resolgui els pro-

«En la conjuntura actual el nou finançament pot esdevenir fins i tot insuficient per mantenir la despesa corrent»

blesmes de finançament de les Illes Balears, ja que no permetrà compensar la davallada dels ingressos públics d'enguany i de l'any que ve, i també per l'aplicació gradual de l'acord, que farà que la major participació de la comunitat en els tributs amb un major potencial recaptatori no s'inclouï fins al 2011 (sobre la liquidació del 2009). Així s'esperen que els recursos addicionals per a aquest any siguin aproximadament 210 milions d'euros, mentre que per a l'any vinent podrien no superar els 260, bastant per sota de la disminució dels ingressos del sistema de finançament (superiors als 500 milions d'euros) i dels impostos cedits (270 milions).

Segons les primeres estimacions

(FEDEA, 2009), sense considerar la clàusula en favor de l'anivellament respecte de la mitjana, les Balears amb el nou sistema de finançament s'aproparien a la mitjana (el diferencial respecte de la mitjana passaria el 2009 dels 11,8 punts als 7,1), fet que suposaria que fos la comunitat més beneficiada i incrementàs els seus recursos en un 17,7% (uns 424 milions), tot i això, els guanys es poden considerar com a molt limitats i insuficients per sanejar els comptes de la CAIB i, per tant, per cobrir noves necessitats socials associades a la situació econòmica actual.

Remarquem, finalment, que la pretensió de bona part de la societat civil balear de garantir un finan-

çament a l'altura del nostre nivell de desenvolupament econòmic i social, i no dependre de la discrecionalitat del Govern central, no sembla assolit en l'horitzó que hi ha avui dia. El federalisme fiscal atorga a partir del pacte i no de la discrecionalitat del govern *amic* la salvaguarda financera de les institucions d'autogovern. El somni federal sembla definitivament esvaït.

Guillem López i Casasnovas és catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra.

Blel Ferragut Ensenyat és professor associat del Departament d'Economia i Empresa de la Universitat Pompeu Fabra.

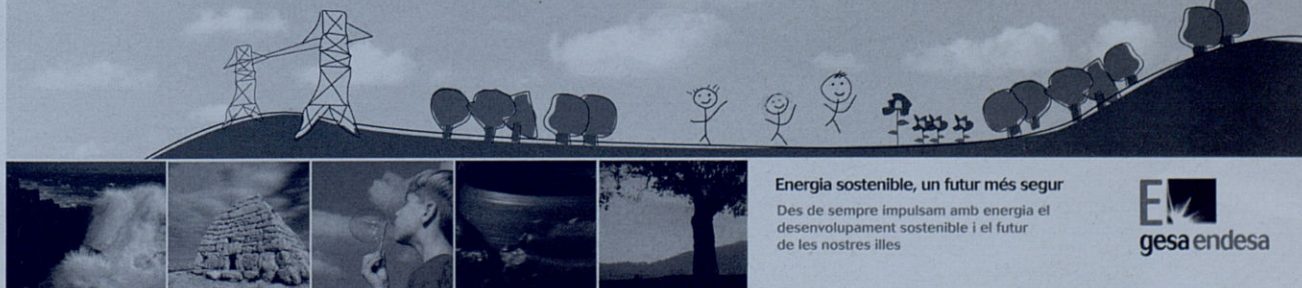
Més de 150 anys cuidant el nostre futur

Sostenibilitat

força

arrels

futur

Energia sostenible, un futur més segur

Des de sempre impulsam amb energia el desenvolupament sostenible i el futur de les nostres illes

E
gesa endesa

CASAL SOLLERIC

PLANTA NOBLE

AMPARO SARD. Impasse (Obres 2004-2009)

Setembre - novembre

FLÀMULES

Novembre 2009 - gener 2010

ENTRESÒL

BIG JOHN BUSCEMA. Historietes i dibuixos (1927-2002)

Setembre - novembre

GABRIEL RAMON. Històries de cossos, rostres i temps

Novembre 2009 - gener 2010

PLANTA BAIXA

MALICK SIDIBÉ. Retrats

Setembre - novembre

GUNNAR FRIEL. Düsseldorf - Mallorca

Novembre 2009 - gener 2010

ESPAI QUATRE

ESTHER FERRER. La parte de los ángeles

Setembre - novembre

FERNANDO SÁNCHEZ CASTILLO. Los reyes no son los padres

Novembre 2009 - gener 2010

SES VOLTES

CASTALDO. De la pintura a la ceràmica

Novembre - desembre

L'exasperant lentitud en la reacció

TEXT: BARTOMEU COLOM

D'aquí a un parell d'anys, els qui facin història contemporània sobre el procés autonòmic balear es faran una sèrie de preguntes elementals.

Si sense un bon finançament no hi ha autogovern, com és possible que les Illes Balears hagin tardat 25 anys a reaccionar davant un finançament tan injust, amb les repercussions tan negatives que aquest fet ha tingut en totes les competències, però sobretot en sanitat, educació, serveis socials, serveis característics de l'estat del benestar i també transport públic? Com és possible aquesta manca de reacció quan les Illes Balears són la comunitat que més aporta, en proporció al seu PIB, i la que rep menys, atès que ocupa el darrer lloc en despesa pública per habitat, per la qual cosa s'ha produït darrerament una caiguda vertiginosa de la renda *per capita* en poder de compra? Com és possible aquesta manca de reacció si les Illes Balears ocupen

les darreres posicions en inversió estatal per la via dels pressuposts generals de l'Estat?

L'objecte d'aquest article és començar a esbrinar les causes d'aquest fet, que són moltes i variades, i combatre els tòpics, que també són molts, entre els quals destaquen:

a) Les causes

1. La representació parlamentària a les Corts Generals, que fa que no hi hagi una veu diferenciada dels dos grans partits de les Illes Balears; el sucursalisme polític; el servilisme, i la propensió tradicional a fer bonda.
2. Raons ideològiques, que se sintetitzen en la frase d'un expresident: «Estam orgullosos de contribuir»; la solidaritat malentesa que amaga els privilegis

d'algunes comunitats autònomes; el fet que, com que som rics, hem de contribuir, o, fins i tot, pronunciament des de l'ecologisme: «No convé que el Govern tingui recursos perquè així no podrà fer tantes carreteres.» Tot això dins el context poc ambiciós d'una autonomia administrativa en què en general prevalen el poder i les xarxes clientelars sobre la política; no s'han d'implantar polítiques públiques ni s'han de prestar serveis, per la qual cosa el finançament no és tan important.

3. El liberalisme, el menfotisme, el provincianisme i la indiferència de la classe dirigent, que és molt individualista i mostra molt poca estima per la cosa pública, pels elements comuns, entre els

quals podem destacar el territori, la llengua, la cultura i la identitat, però també el finançament autonòmic.

B) Els tòpics

Des de Madrid: les Illes Balears és un comunitat autònoma rica, o des de les Illes Balears: tenim molt poc pes dins l'Estat com a conseqüència de tenir poca població, un 2,4% del total.

Tot i això, s'ha de reconèixer que és un tema que es mou i en el qual hem avançat una mica –la societat civil s'hi ha implicat amb una plataforma per un finançament just–, sobretot si el comparem amb altres grans temes que tenen plantejats les Illes Balears, com, per exemple, la corrupció, assegurar la supervivència de la llengua catalana o crear una administració pública moderna, eficaç i àgil, prestadora de serveis públics, capacitada per implantar polítiques públiques.

El finançament és un tema que sempre ha estat damunt la taula a l'hora d'elaborar tots els projectes o reformes dels estatuts. Per posar-ne un exemple, el concert econòmic es preveu l'any 1931 a l'Avantprojecte d'estatut de les Illes Balears i al Projecte d'estatut autonòmic de Mallorca i Eivissa. També es va incloure a la proposició de reforma de l'Estatut de l'any 1991. A la reforma de 1994 el diputat del Grup Mixt Miquel Pascual i el Grup

PSM-EEM el va demanar. A la reforma de 1999, els diputats d'UM i els grups parlamentaris EU i PSM defensaren el concert, i a la reforma de 2007 també ho va fer el Grup Parlamentari PSM-Entesa Nacionalista. Però, darrerament, arran de la reforma de l'Estatut català, ha guanyat força. La defensa que han fet els catalans d'un finançament més just ha despertat consciències. Sobretot el fet que ells es queixaven perquè contribuïen amb un 9% del seu PIB i nosaltres ho feim amb un 14%. El dret comparat també ens ha donat argu-

ments. En particular, la sentència del Tribunal Constitucional alemany d'11 de novembre de 1999 sobre la llei de perequació financera de 23 de juny de 1993, que posa límits a la solidaritat.

La publicació de les balances fiscals ha donat arguments als qui havien denunciat la sagnia. A més, i gràcies a les intervencions del senador Pere Sampol a la cambra alta de l'Estat, tant el president del Govern estatal com el ministre d'Hisenda han reconegut que el sistema era injust per a les Illes Balears.

La qüestió ve d'enrere. Abans de

EL MIRALL

amb el suport de

Consell de Mallorca

ESTOP
ESTUDIS TOPOGRÀFICS

FOTOGRAFIA-TOPOGRAFIA-PROJECTES

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

1978, l'Estat ja invertia molt poc a les Illes Balears. El nivell dels serveis de l'Administració perifèrica era molt baix, i per això, quan es produïren les primeres transferències, el cost efectiu d'aquets serveis ja va ser molt baix. A més, els diferents sistemes de finançament ens han perjudicat i algunes competències, entre les quals hi ha educació i sanitat, han vingut mal dotades.

L'Estatut de 2007 intenta millorar aquesta qüestió per dues vies. D'una banda, per mitjà d'un compromís d'inversió estatal que ens col·loqui en la mitjana d'inversió estatal de les comunitats autònomes de règim comú, llevat de la que es fa en trens i carreteres, que tot i significar un increment significatiu, ens continua situant a la cua de les comunitats autònomes de règim comú en inversió estatal *per capita* quan es compten carreteres i ferrocarrils i, a més a més, no considera el dèficit històric d'inversions.

De l'altra, l'Estatut, quant al finançament, incorpora els principis de suficiència financera, equitat, transparència i població real efectiva; crea la Comissió Mixta d'Economia i Hisenda, dissenyada per introduir un mecanisme d'interlocució Estat- Comunitat Autònoma fora de les comissions multilaterals, i, per tant, constitueix un factor de bilateralitat, i fixa com a fi-

nalitat que els serveis d'educació, sanitat i serveis socials prestats pels diferents governs autonòmics puguin assolir nivells similars en el conjunt de l'Estat sempre que dugin a terme un esforç fiscal també similar, però no determina suficientment els criteris que haurien de fer possible la millora substantiva del finançament que garanteixin que les Balears no quedin postergades en el pitjor finançament de les

comunitats autònomes de l'Estat.

En aquest context, és voluntat de la Conselleria d'Hisenda assolir un finançament que estigui dins la mitjana *per capita*, però aquesta equiparació no és real, ja que no té en compte el diferencial positiu de preus quan es dona, i a més no es reivindica el deute històric.

Bartomeu Colom és professor de la Universitat de les Illes Balears.

EL MIRALL amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

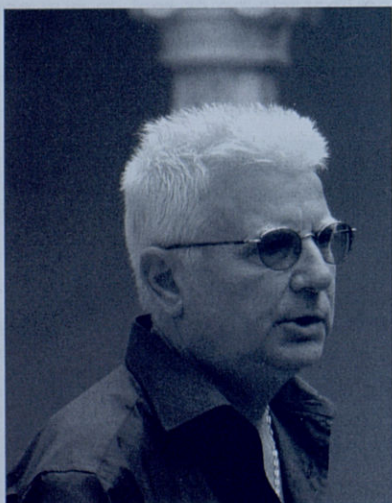

[opinió]

JOAN GUASP

Passió per la llengua

Avui, com sempre, i per no canviar, parlaré de mi: és a dir, de la llengua. Ja se sap: jo sóc la meua llengua.

Ja se sap: jo sóc la meua llengua. I no ho dic en sentit només lingüístic, ni polític, ni patriòtic, sinó cívic: vital, transcendent, imprescindible. Nutritiu. La llengua com a aliment per sobreviure dignament.

Fa més de trenta anys que escric articles que tenen la llengua com a protagonista. En faig ressò, l'analitzo, la contemplo, en faig comparances, conto anècdotes, hi reflexiono, l'examino des de tots els costats, de dalt i de baix, d'esquerra i de dreta (d'esquerreres i de dretes), etcètera. De tots aquests articles, fa una temporada que en vaig fer una selecció i vaig publicar-la en un llibre que vaig titular *En llengua pròpia*. Bé, va anar bé, vaig fer el que havia de fer i en vaig quedar content. No en sé gairebé res més: ja he dit abans que avui xerraria de mi, i això és el que faig.

Ja deu fer més de quinze anys

que vaig començar a escriure una novel·la que vaig titular *La llengua*. El que va passar és que mentre l'escrivia se m'acumulava tant de material que vaig decidir que, en comptes d'escriure una novel·la, escriuria una trilogia sobre el tema.

La primera d'aquelles tres novel·les fa estona que està enllestida i fins i tot publicada. No hi vaig canviar el títol, es diu *La llengua*. La segona novel·la, que pràcticament tinc del tot resolta i a punt de publicar, es titula *Les dues llengües*, perquè la problemàtica medul·lar del relat exigeix que sigui així. I la tercera, que escric encara ara, sense cap pressa ni una, com ha de ser en aquesta mena de circumstàncies, es titularà *La tercera llengua*. Molta llengua, deu pensar més d'un, i així m'ho ha fet avinent algun col·lega amb el qual he comentat aquest projecte. No serà,

aiixò meu, una obsessió per la llengua? Aquesta és la pregunta que jo mateix també em faig.

Idò, no. No es tracta de cap obsessió, ja que no és el fruit d'una idea fixa, ni d'una dèria, ni, molt manco, d'una ofuscació. M'ho he fet mirar. Es tracta, senzillament, d'una conseqüència lògica de la meua pròpia experiència personal i existencial. Les coses vénen com vénen, i a nosaltres ens han vingudes d'una determinada manera. D'una manera inadequada, justament, a la lògica, o al sentit comú, o a la naturalitat que ens hauria d'envoltar des del mateix moment en què naixem. Més que d'una obsessió, hem de parlar d'una passió, i no certament en el sentit aristotèlic que la contraposa a l'acció duta a terme irreflexivament pels efectes negatius de l'acció d'un altre, o d'uns altres. Alguna cosa hi ha en tot plegat, és cert, però després de tants rao-

naments que hom s'ha fet, després de tantes meditacions, de tants judicis i de tants qüestionaris als quals m'he sotmès, tot sol i acompanyat, he de considerar seriosament que el que experimento amb la llengua és una passió, un amor, un zel, un fervor. Una cordialitat. Una devoció.

En el meu cas personal, i és d'aquest cas que parlo, ho torno a repetir, no puc trair-me a mi mateix. Seria estúpid si ho fes. A més a més, com que parlo de mi, en parlar de mi no ric. I això que sempre procuro anar molt ben acompanyat de diversos elements que em facin experimentar el plaer de la vida: el sentit de l'humor, per exemple, i el sentit del joc, el de la ironia, el de la recreació, el de l'esbargiment... Dono una gran importància a la creativitat humana, i dic humana perquè si n'hi ha d'inhumana no deu ser gaire saludable, i jo també sento una certa escalfor

per la salut i pel benestar general. És, idò, aquesta creativitat, la que ens pot regalar els mitjans adients per fer que la nostra passió no esdevingui desenfrenada.

Jo, pel que fa a la llengua, a més de tenir-la, que la tinc, en faig el millor ús del que sóc capaç: la parlo, la llegeixo, l'escriu i, per damunt de tot, la visc. L'estimo amb reverència i amb tot el respecte: en una paraula, l'estimo amb passió. Aquesta és la veritat. I m'ho passo bé, o no, de vegades no perquè ens envolten milions de circumstàncies adverses, però poso al meu abast l'esperit lúdic de la vida, totes les eines que he esmentat abans: l'humor, la ironia, el joc i, no gaire sovint, el sarcasme. Per què no? Jo, sense la llengua, sense la meua llengua, no seria jo. I, per mi, ser jo és essencial.

Ho veieu, com ja he dit al principi que, al cap i a la fi, sempre parlo de mi?

Metges especialistes en oftalmologia

C/ d'Anselm Turmeda, 10. Palma (Mallorca)
 Tel. 971 20 15 12 - 971 29 47 44 - 971 29 54 50
 Fax 971 75 52 38
 A/e: iom@iom.es

[monogràfic]

L'any Guarín: Als dos-cents anys de l'antepenúltim assalt al call

Sovint desconeixem els esdeveniments històrics més pròxims i recents, encara que siguin els més significatius a l'hora d'explicar el nostre present. Així, el que succeí al segle XIX a Mallorca és menys evocat que d'altres fets més llunyans, de l'edat mitjana o l'antiguitat, o d'altres contrades mar enllà.

FERRAN AGUILÓ BLANC

Cap instància política o cultural, cap associació ha volgut, enguany, fer cap tipus de reflexió, ni tan sols recordar, els greus fets succeïts a Ciutat el febrer de 1809. Caldrà preguntar-se per què els qui haurien de fer-ne memòria s'estimen no fer-ne. Per omplir el buit, intentaré resumir-vos el que he pogut llegir d'aquesta història. Res no hi he afegit –no sóc historiador– a allò que hom pot llegir en llibres i documents. Tot prové, malgrat que no hi hagi citacions en el text, de la bibliografia apuntada al final.

Guarín era el mal nom de Joan Bonnín, ciutadà *del Carrer*, del qual avui sabem ben poques coses: comerciant de bestiar per a carn el 1809 i liquidador de béns de l'Església el 1823, tenia casa adossada a la capella de Sant Cristòfol, que es trobava on avui arranca el carrer del Sindicat. Al repartiment de contribucions de 1812, no apareix entre els vuit comerciants mallorquins amb més capital (d'un total de dos-cents). Només un d'ells és *del Carrer*: Bartomeu Valentí i Fortesa *Moi-*

xina, un altre protagonista d'aquesta història. *Guarín* i *Moixina* apareixen en el *Diario de Mallorca* del 5 de gener de 1809, en una llista de nou subscriptors per a la formació del vestuari de l'exèrcit (aquest dia, tots *del Carrer*, com la publicada el 12 de gener, on n'hi ha nou més: entre ells la *viuda Cortés*, que donà 500 reals), amb una donació de 200 i 150 reals de velló respectivament (la renda mitjana mensual d'aquella època era d'uns 300 reals, segons calcula Roura). Els senyors en donaren 1.000.

Faltaven set setmanes perquè tots dos vessin casa seva assaltada i els seus mobles i béns cremats al carrer. Altres cases del call sofriren el mateix tracte. No sabem quantes; ni quines foren respectades. Vidres de botigues i negocis foren apedregats i les mercaderies, cremades. L'ordre d'embarcament d'un regiment de la Milícia Provincial, destinat a combatre l'exèrcit de Napoleó a la Península, revoltà la tropa, que del quarter es dirigí al call cridant «*Visca el Rei i la pàtria i*

morin els xuetsos» (en castellà als *Anales*).

Era l'anomenada guerra del Francès (o de la Independència, a Espanya). Començà el 1808 amb l'aixecament contra Josep Bonaparte. A Mallorca, fidel a la monarquia Borbó des d'un primer moment, la Junta Central li exigí diners i tropes. Fou decretada una lleva forçosa entre el poble, la majoria jornalers de la part forana que vivien les penúries d'una època de crisi que tot just s'encetava. Foren reclutats 1.241 homes. No tan sols els milicians s'estimaven més quedar a l'illa: sembla que algú subornà les autoritats per no ser cridat a servir: *Guarín*, que focalitzà les ires dels *quintos*. Aviat, el 1811, les Corts de Cadis regulen per decret l'exempció del servei militar a canvi de diners, fet que donà lloc al que s'anomenà *impost de sang*, que tan violentament fou rebutjat pel poble durant la Setmana Tràgica de Barcelona, fa ara precisament un segle: el 1909.

Així ho explica Joaquim Maria

Whittingham Richardson, cap
de la divisió mallorquina de
voluntaris.

893

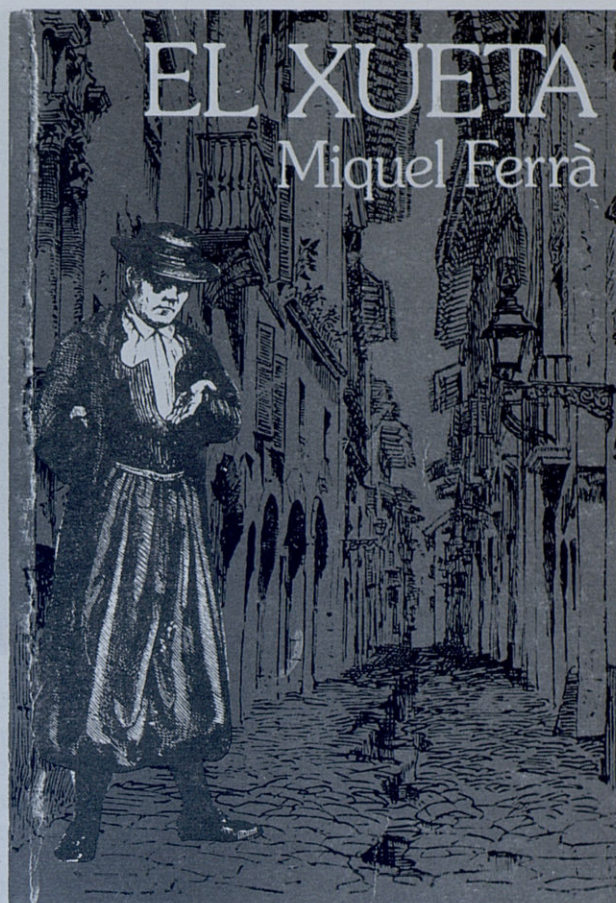
Escut del Sant Ofici.

Bover a la *Miscelánea Histórica*, que escrigué entre 1825 i 1860. Segons ell, el poble estava convençut que *Guarín* era protegit per destacats liberals: Sandino, de l'Audiència, i Raimond Pascual, trinitari membre de la Junta de Mallorca. Però també diu, cosa que sembla contradictòria, que els *del Carrero* no entraren en *quintes* (malgrat que Carles III els declaràs aptes per al servei militar el 1785). Pel poble baix, ells tenien la culpa de ser mobilitzats. Era el 22 de febrer de 1809. També es fa referència a l'assassinat d'un milicià per part d'un habitant del call, després d'una brega. Caldria investigar aquest cas, si ha deixat rastre. Bover transcriu unes gloses que deixen veure el

descontent per una pena (dos anys de presó) qualificada de blana:

*Ja no pengen es xulleta
aquests nobles cavallers,
en amostrar-los es diners
no fan cap sentència dreta.*

Els avalots es repetiren el 24 de febrer, quan els milicians sortiren d'una novena feta a Sant Nicolau (anunciada al *Diario de Mallorca* del 15 de febrer) per «*restaurar gloriosamente a su augusto trono á nuestro suspirado Monarca (Ferran VII) para el bien de la Religión, del Estado y de la Patria*». El rector d'aquesta parròquia, Antoni Llaneras, seria diputat a les Corts de Cadis, on s'integraria en el corrent més reaccionari en defensa de l'antic règim. Aquest ca-

Portada de la novel·la
El Xueta de
Miquel Ferrà. 1984

pellà, canonge, votà contra la llibertat de premsa en el primer gran debat que hi hagué a les Corts entre liberals i servils. Volia evitar que l'Església perdés el poder de censura, que exercí durant tants segles a través de la Inquisició. Aquesta havia d'actuar «*obligando a los refractarios, a obedecer y callar, per disciplinae terrorem*» (discurs de Llaneras a les Corts de Cadis). Els liberals volien tornar aquesta potestat als bisbes –però tan sols en qüestions de fe– i abolir la Inquisició.

Evidentment. Llaneras s'hi declarà contrari. Es posà al capdavant dels que, en ser restablerta la Inquisició el 1814, retornà al claustre de Sant Domingo les *gramalletes* dels penats per la Inquisició, retirades el 1813. Bover diu que el dia que caigué la Constitució Llaneras «*fue vitoreado con delirio*». No se sap si fou ell qui aixecà els feligresos amb la seva prèdica («*era muy elocuente en el pùlpito*», segons

Marqués de Vivot (finança el regiment de voluntaris).

Portada de la novel·la Anales Judaicos de Mallorca. 1974.

Bover), però sí que sabem qui identificava com a enemic: «*las erradas perniciosas máximas de la nueva luminosa, pero negra filosofía tan destructora de la Religión y buenas costumbres [...], las impías máximas de los viles apóstatas de la Francia [...], los filósofos de la nueva ilustración filantrópica (Baile, Leclerk, Locke, Ruseau, y otros tales), [...] infames propagadores*» que maldaven per «*hacer triunfar la irreligión y la immoralidad*». En definitiva, Llaneras sabia que l'autèntic enemic del poder de l'Església era l'exercici de la llibertat de pensament, i que aquesta batalla impossible només podia ser feta amb armes com el Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició, «*el único que espanta á los vanos orgullosos filósofos del día; el único capaz de hacerles humillar su cerviz altiva, de hacerles cerrar sus bocas indignas, y de hacerles caer de sus*

manos sus plumas sacrílegas»; i per això el govern constitucional havia de deixar fer l'Església i no «*meter la hoz en mies ajenas*» (del mateix discurs a les Corts).

La normalitat tornà al call al cap d'una setmana. Mentrestant, les Milícies mateixes patrullaren pels carrers de s'Argenteria, es Segell, Sant Bartomeu, sa Bosseria, des Bunyols (desaparegut en el traçat del carrer d'en Colom), des Set Cantons, etc. per evitar més agressions. El cos de guàrdia estava a la capella de Sant Cristòfol, a dos pams de can *Guarín*, i era mantingut pels mateixos habitants del call. L'anònim autor antisemita dels *Anales Judaicos de Mallorca* (1847) explica com, per finestres i balcons, dins senalles lligades a una corda, es feien arribar els queviures a la gent atemorida que no gosà baixar al carrer en dies o setmanes.

Fets idèntics, amb fogueres inclo-

ses, ja s'havien produït el 1794, quant l'Audiència de Mallorca rebutjà l'allistament dels *del Carrer* a la guerra contra la França revolucionària; i es tornaren a repetir el 1814, en ser derogada la Constitució de 1812; i més tard, el 1823, en ser derrocat el règim constitucional (d'ençà el 1820, durant el trienni liberal, els *del Carrer* havien pogut formar part –alguns com a oficials, pel fet de ser aquests elegits per la tropa mateixa– de les Milícies, que immediatament varen ser dissoltes). Incidents massa recurrents per no cercar-hi un significat de fons. Cada episodi de rebuig als intents d'implantar un nou ordre s'escenificà amb violència i destrucció al barri dels jueus cristians de Ciutat, com si ells fossin els causants sempiterns dels mals dels mallorquins, de manera que quedaven lliures de sospita els sectors realment responsables de les dis-

Soldats de l'època.

funcions socials, econòmiques o polítiques, que durant l'època eren moltes. Fins a quin punt participava el call en l'assetjament ideològic i polític a l'antic règim? Quants de *filósofos* es congruïaven as Segell? Participà algun d'ells en cap societat secreta de francmaçons?

Dubtam, com ho va fer Josep Tarongí, que al segle XIX la segregació dels jueus encara pogués ser considerada de caire religiós. Més aviat caldria dir que estam davant d'un fenomen social de marginació que permetria, com diu Lluís Roura, «la fal·làcia de la cohesió social», en unir els estrats socials antagònics enfront d'un cos estrany. O cal buscar les causes en divergències polítiques, originades pels anhels de llibertat, o en diferències culturals, resultat d'històries separades? Per què els *del Carrer* eren vists com a partidaris del francès? Per haver Napoleó emancipat els jueus? Per què havien de ser ells els més interessats en l'imperi de la Constitució? Per què temien que conspirassin amb l'enemic polític o religiós? No era considerada la seva diferència essencialment racial i aquesta, causa última de la seva desgràcia? Per contra, no hauríem de cercar un rerefons econòmic en

cada un dels episodis –i aquest n'és un de prou important– de la llarga història dels jueus de Mallorca?

És una evidència que, a partir de la gran repressió que acabà amb les Cremadisses de 1691, el call optà, per voluntat pròpia o a la força, per l'assimilació a la societat i cultura mallorquines. No queden traces de professió jueva des d'ençà. Es tanca així el llarg procés que des de 1391, any de la destrucció de call medieval, havia deslligat els jueus del seu poble i de la seva identitat, història i cultura? Hem de considerar aquesta data com la de la desaparició del call com a unitat política? No es mantindria aquesta a través dels segles, fins al XX, gràcies a la pervivència d'una identitat reforçada, en primer terme, per la marginació, l'endogàmia, una estructura social pròpia i tancada, i la radicació al barri, tan semblant a un gueto?

No hem de confondre més judaisme amb judeïtat: hem d'aprendre a dissociar el fet religiós de la realitat antropològica. Es perd el judaisme amb la conversió, la judeïtat amb l'abandó del call i el trencament de l'endogàmia. Des de l'edat mitjana fins a la modernitat, amb la uniformització religi-

Joseph Sanglada de Togores.

REAL CEDULA DE S. M.

Y SEÑORES DEL CONSEJO,

POR LA QUAL SE MANDA QUE á los Individuos del Barrio, llamado de la Calle de la Ciudad de Palma, en el Reyno de Mallorca, no solo no se les impida habitar en qualquiera otro sitio de la Ciudad, ó Isla, sino que se les favorezca y conceda toda protección, y que no se les insulte ni maltrate, baxo las penas que se expresan.

EN MADRID:

EN LA IMPRENTA DE DON PEDRO MARIN.

Reial Cèdul·la de Carles III.

osa, es desplaça el criteri de segregació de l'esfera religiosa a la racial. Les resistències a la plena integració d'aquest grup, que veïe que no bastava canviar de fe per ser considerats iguals, mostren la pervivència d'un model social que inclou l'existència d'un subgrup, històricament discriminat, cap al qual desviar les pressions socials que el facin perillar. Basant-se en els seus orígens innegables, es mantén durant segles la seva identificació com a cos aliè, contra el qual cal protegir-se, tot i l'abandó del judaisme. Heus aquí la judeïtat dels habitants del call.

**«ja no pengen es
xulleta aquests
nobles cavallers, en
amostrar-los es
diners no fan cap
sentència drete»**

Al segle XIX no es tem que els del Carrer tornin al judaisme, però sí que se sostreguin al domini de l'Església i se sumin al racionalisme i al liberalisme que amb la venuta de la Revolució Francesa (1789) s'escamparen arreu. La raó d'existir, doncs, de tan antiga discriminació, desdibuixades les causes religioses, ara cal buscar-la en la utilitat política que tenia per a les forces de la reacció en l'estratègia per afrontar els imparables canvis que s'albiren. El mite reaccionari de la conspiració universal de filòsofs, jansenistes i francmaçons ja té un enemic identificat: el comerciant jueu. Els sectors lligats a l'antic règim i a la reacció, que tenien l'Església com a poderosa

arma ideològica, personificaren les forces hostils al call, i foren prou hàbils per fer que l'agent material dels desordres, el poble baix, no s'hi enfrontàs. Un poble oprimat econòmicament i objectivament interessat en els canvis, que desvià la mirada vers el call, ignorant els culpables reals del seu estat. Si de cas, va ser l'Església la que tení de religió un conflicte polític amb pregoneres arrels econòmiques i tintes racials.

Diu Miquel dels Sants Oliver a *Mallorca durante la Primera Revolución* que «*fuera de la vida material, la muchedumbre sólo encontraba la Iglesia, sólo vivía la vida de la Iglesia. De todos los intereses morales no era el primero, sino el único. Ni el sentimiento nacional, aquí en el fondo completamente muerto, así para España como para Mallorca, ni los intereses de la cultura, colectivamente ignorados, podían dar pábulo a otras expresiones. El monarquismo era como una manifestación o como desviación terrena del poder divino.*» Aquest autor reconeix que els del Carrer eren perseguits «*por tradicional y repugnante odio*» i revela que, per una part, les autoritats constitucionals no s'atrevien a mesclar-los a l'exèrcit amb els altres en una mateixa companyia i, per l'altra, es negaren a formar un cos especial

per a ells. Victorica, fiscal de la Inquisició i reconegut liberal, s'espantà de «*semejantes desatinos y ñoñeces*».

A principi del segle XVIII, el 90% de la població no sabia llegir. No tenim manera de conèixer quines eren les opinions polítiques dels estrats humils del call, ni fins a quin punt eren manifestes, ateses les pressions en què transcorria la seva vida. Cal imaginar la seva preferència per aquelles idees que preveïessin el canvi social i la igualtat: el liberalisme i el constitucionalisme. Però seria arriscat afirmar que sentissin simpatia per l'enemic francès. D'altra banda, és ben segur que hi havia pluralitat de posicions i fins i tot una clara divisió en el si d'aquest grup, d'uns dos mil ciutadans, tan estratificat socialment com la resta de la societat mallorquina no agrària. A la il·lustrada Real Sociedad Mallorquina de Amigos del País, no n'hi consta cap com a soci. Tan sols trobam un Joan Cortès, navegant, entre tots els subscriptors de la premsa liberal, encara que n'hi ha cinc que ho són de la premsa servil, tots ells eclesiàstics menys un, d'ofici desconegut.

Però pot ser que el fet més revelador en aquest sentit sigui la clara adscripció d'en Moixina al corrent liberal (recordem el dinar ofert a gairebé quatre mil pobres a la Rambla de Ciutat per celebrar la procla-

Més de 150 anys cuidant el nostre futur

Sostenibilitat

força

arrels

futur

Energia sostenible, un futur més segur

Des de sempre impulsam amb energia el desenvolupament sostenible i el futur de les nostres illes

gesa endesa

mació de la Constitució de 1812). Fins a quin punt podem suposar que ell representàs els sentiments de tot el call? Indicaria tot això la pervivència de certa unitat política que ell, de forma natural i per gaudir de gran fortuna i influència, encapçalaria? Si una part de l'elit del call era clarament identificada amb el liberalisme, una altra ho era amb el catolicisme més ranci.

És un fet comú arreu d'Europa que a les jueries i guetos, durant els segles XVIII, XIX i XX, hi hagué un grup econòmicament poderós que tutelava la comunitat i que desitjava la plena integració en el context cristià. En un primer moment, aquesta burgesia pervinguda intentà harmonitzar el seu judaisme amb l'entorn, però finalment apostà per abandonar-lo, a aquest i al seu poble, per assimilar-se. (La història de la família Mendelssohn és prou il·lustrativa d'aquest procés.) Però fracassaren en el seu intent:

foren exterminats, amb la resta de jueus, després de prestar l'oportuna ajuda al sistema econòmic capitalista i imperialista i àdhuc al seu mateix extermini (és el cas terrible de les autoritats civils i policials ju-

eves als guetos). Arendt fa una anàlisi esplèndida d'aquestes dinàmiques en el seu llibre dedicat als orígens del totalitarisme.

A Mallorca, les coses no varen anar de forma gaire diferent. Les

Fill d'en Moixina.

Sortim a l'exterior

Línies d'ajuda de l'Institut Ramon Llull per a la promoció exterior de la llengua i cultura catalanes.

Consulta la web www.llull.cat

LLULL institut
ramon llull

Institut Ramon Llull,
c/ Protectora nº 10, local 11. Palma. Tel. 971 729 667

Innovació pedagògica

Promoció de la literatura catalana

Traducció d'obres en català

Residències de traductors

Desplaçaments d'artistes

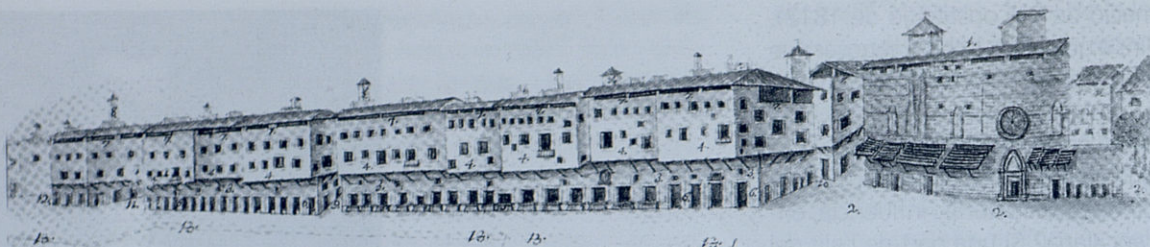
Desplaçaments d'escriptors

Certificats de català

Campus Lingüístic

Ensenyament de català a l'exterior

Beques per a estudiants

Persepectiva de les cases del barri del Segell i de l'església de Santa Eulàlia segons un dibuix del segle XVIII.

elits del call, ja des de 1391, buscaren la integració, tant als sectors dominants tradicionals (quants de clergues no hi havia, de sempre, al call, per difícil que en fos l'ordenació?, i, més significatiu encara, quantes de famílies de conversos, mallorquines o de fora, no aconseguiran finalment formar part de l'aristocràcia mercantil de l'illa?), com als grups de poder emergents (aquest seria el cas dels liberals del XIX), i sempre treballant per l'impossible oblit de la Història. Sectors no tan afavorits ho tingueren més bo de fer, després de la conversió, perquè no estaven tan clarament identificats com a jueus: bastava abandonar el call i al cap d'unes generacions l'oblit era possible i l'endogàmia, burlada. D'aquí

la reducció, entre el segle XV i el XVII, als 15 llinatges suspectes. No es coneix ni un cas de cap personatge notori del call que públicament plantejés mai tornar a integrar-se al poble del qual provenia, ans al contrari: a mesura que se succeeixen les generacions, més s'adhereixen a la cultura espanyola o catalana (recordau la presència important a la Renaixença). Així doncs, la resistència, sobretot a partir de 1691, resultaria minoritària, desorganitzada, sense una ideologia definida a la qual acollir-se i, en tot cas, imperceptible i desautoritzada de tothom. Però no inexistent, malgrat les nul·les esperances. Aquesta és, en tot cas, una altra història, que encara ningú no ha escrit.

Xueta mallorquina dibuixada per Cristòfol Vilella.

El call menor. S'Argenteria.

Tornarem a trobar traces de Guarín a final del 1824, en el *Diario Balear*, entre els donants per a la formació del Batallón de Voluntarios Realistas (l'únic donant *del Carrer*), encara que amb una quantitat minsa: 40 reals de velló. Moixina fill (Marià Valentí i Fortesa) fou més esplèndid: perdonà els deutes que el govern havia adquirit amb el seu pare per sufragar la guerra, i fou per això nomenat cavaller de l'Orde de Sant Joan (1850), un pas més cap al somni grotesc de veure armat «un ente de una raza despreciada» i «mezclados los Moxinas con Cotoners, Suredas y Moncadas», com cantaven unes dècimes populars de l'època, escrites per celebrar el sonat nomenament (*¿por qué este baldón?, por el dinero...*).

Bover, en el seu manuscrit, acaba el relat d'aquesta història amb un paràgraf que mai no és citat, per no ser avui del tot comprensible: «*Sábado 25 a la mañana amaneció en las esquinas un pasquín, que contenia al Sr. Alcalde (Sandino, jutge de la Reial Audiència, reconegut liberal) sedente pro tribunali, Guarín arrodillado con una bolsa y la Mora (o diu la Mona?) de éste tocando la cara al Alcalde invitándole tomase la oferta de su querido*». (Guarín tenia relacions comercials amb Algèria.) I també és irònic el que ha quedat en la memòria popular, aquella dita: *¿Qué te parece Guarín, es goleta o bergantín?*

Per què cal recordar tot allò, quan han desaparegut aquests actors i res no queda d'aquell temps? Perquè la comprensió de la realitat

present no és completa ni encerta: si no es fa amb visió històrica, i aquesta història ha de ser la pròpia, no la dels altres: no podem reduir el coneixement d'aquella guerra als episodis del 2 de maig a Madrid, a Agustina d'Aragó, apoteosi de l'espanyolisme: aquí, el poble, amb dificultats econòmiques, es revoltà per no anar a la guerra, i les classes dominants, aterrides per tot el que passava a Europa d'ençà la Revolució Francesa, desviaren aquell descontent cap a qui no n'era culpable.

Els descendents dels jueus mallorquins volem fer memòria, tenim una història pròpia, que caldrà escriure des del nostre punt de vista, el d'una minoria jueva en el si d'una societat cristiana. Així podrem comparar i buscar paral·lelismes amb la història d'altres grups jueus d'Europa, integrants de la història del poble jueu. Sabem de les reticències de jueus i mallor-

quins: ningú es fa càrrec dels episodis més humiliants d'aquest passat.

Hem de recordar, perquè precisament no és poc el que perviu avui d'aquell temps. L'estructura social mallorquina del present, les ideologies que formen el nostre caràcter, els diferents posicionaments polítics i culturals, fins i tot allò que puguem preveure que succeirà en un futur, arrela en aquest passat immediat. Desconèixer-ho ens desarma enfront d'altres òptiques impròpies.

Nosaltres, després de tot el que ha succeït, tenim dret a triar quin és el nostre poble, sigui el jueu o el mallorquí (o tots dos), quina la nostra identitat, quina la nostra adscripció cultural. La història real, l'anàlisi social detallat, ens donarà els arguments per fer-ho; el descobriment, les falsedats, les simplificacions grosseres, ens posaran en mans d'interessos aliens, que freqüentment passen per la desaparició de la nostra realitat. Tant

«No hem de confondre més judaisme amb judeïtat: hem d'aprendre a dissociar el fet religiós de la realitat antropològica»

és que això complicitat les coses als qui volen dirigir-ho tot cap al seu paner, sense escoltar altres veus.

L'Ajuntament de Palma cada any organitza la Jornada Europea de la Cultura Jueva, com a membre que és de la Xarxa de Jueries, liderada per la ciutat de Girona. Enguany, a més, n'ha estat la capital. Eren unes circumstàncies propícies per fer memòria del nostre passat i així

“SA NOSTRA” ofereix el cicle de conferències «Visions XXI» des d'octubre fins a maig

S'analitzen temes d'actualitat mitjançant la mirada d'experts.

L'Obra Social de “SA NOSTRA” ofereix el cicle de conferències «Visions XXI» amb l'objectiu de contribuir al debat social per mitjà de l'opinió d'especialistes en diverses matèries.

Al llarg de vuit sessions, diferents experts reflexionen sobre la situació actual i la necessitat d'afrontar canvis en els models educatius, socials o econòmics.

Javier Otaola, advocat, escriptor i síndic de greuges de Vitòria, ha parlat de la necessitat de reprendre l'esperit de la il·lustració en l'època actual amb la conferència «Una il·lustració escarmentada per al segle XXI».

La segona cita amb «Visions XXI» ha tractat el fenomen sociocultural impulsat per l'autor de la trilogia *Millenium*. Kurdo Baksi, amic de l'escriptor, periodista i personatge del tercer llibre, ha ofert la conferència «Así era Stieg Larsson».

Propers temes que es tractaran al llarg del cicle:

- Present i futur de la indústria hotelera, taula rodona
- El canvi climàtic com a teló de fons de la crisi econòmica
- Quin model sindical per a després de la crisi?
- Les vies alternatives al poder polític
- La immigració com a principal factor del canvi social
- Reptes de l'ensenyament en l'espai europeu

Totes les sessions es fan al Centre de Cultura “SA NOSTRA” (carrer de la Concepció, 12, de Palma).

Per a més informació sobre les properes xerrades, consulta el web www.actitudsanostra.com.

fer-ne justa reparació. No és suficient, sembla massa interessat, fer del call una atracció per al turisme cultural de creuers o pas obligat dels jueus d'altres continents. Celebrem, doncs, les excel·lències de la cultura jueva, que es visiti el call, però després que els illencs coneixin la realitat històrica, respectin la nostra identitat i facin la reparació pendent. És la nostra història allò que més ens afecta, no ignorar-la és el primer pas si volem seguir el consell de Bernard Lazare, socialista francès defensor de Dreyfus: «Tu ets jueu; saps què és ser jueu? Fes com jo, aprèn-ho.»

Ferran Agulló Blanc és Escultor.

BIBLIOGRAFIA

ALZINA, Jaume, et al. *Història de Mallorca*. Volum II. Palma: 1982.
ARENDT, Hannah. *Los orígenes del totalitarismo*. Madrid: 2006.
BOVER, Joaquim M. *Miscelánea histórica majoricense*. Tom V. [Manuscrit 1825-1860.]
BOVER, Joaquim M. *Biblioteca de Escritores Baleares*. Palma: 1868.
CAMPANER, Álvaro. *Cronicón majoricense*. Palma: 1881.
CORTÈS, Gabriel. *Historia de los judíos mallorquines y de sus descendientes cristianos*. Palma: 1985. *Diario de Mallorca* dels dies 5/1/1809, 7/1/1809, 12/1/1809, 14/1/

1809, 15/1/1809, 25/1/1809 i 13/1/1809.

FERRÀ, Miquel. *El xueta*. Barcelona: 1984.

FERRER, Antoni-Lluc. «Aspectes de la difusió de la premsa política durant la guerra del Francès». *Randa 7*, Barcelona, 1978.

FERRER, Miguel. *Historia política contemporánea (1808-1868)*. A: MASCARÓ, J. *Historia de Mallorca*. Tom II.

FONT, Miquel S. *La fe vençuda*. Palma: 2007.

FORTEZA, Miquel. *Els descendents dels jueus conversos de Mallorca*. Palma: 1970.

LLABRÉS, Juan. *Noticias y relaciones de Mallorca*. Tom I. Palma: 1958.

LLANERAS, Antonio. *Dictamen que en el soberano Congreso Nacional dio A. Ll. sobre el asunto del Tribunal del Santo Oficio*. Cadis: 1813.

LAZARE, Bernard. *El muladar de Job*. Buenos Aires: 2006.

MOLL, I.; SUAU, J. «Senyors i pagesos a Mallorca». A: *Estudis d'Història Agrària*, 2.

Mr. F. *Anales Judaicos de Mallorca*. 1847. Palma: 1974.

OLIVER, Miquel dels Sants. *Mallorca durante la primera revolución (1808-1814)*. Palma: 1901.

PICAZO, Antoni. *Els xuetes de Mallorca*. Palma: 2006.

PIÑA, Román. *Del decreto de*

Nueva Planta a las Cortes de Cádiz. A: MASCARÓ, J. *Historia de Mallorca*. Tom III.

POLIAKOV, León. *La causalidad diabólica*. Barcelona: 1982.

PORQUERES, E.; RIERA, F. *Xuetes, nobles i capellans*. Palma: 2004.

RIBAS DE PINA, M. «Tropas mallorquinas en la Guerra de la Independencia». BSAL XX, Palma, 1924.

RIERA, Francesc. *El xuetes i la guerra contra França*. Randa 7, Barcelona, 1978.

RIERA, Francesc. *Alguns projectes al s. XVIII per a desterrar els xuetes de Mallorca*. Randa 2, 1976.

RIERA, Francesc. *Lluites antixuetes en el s. XVIII*. Palma: 1973.

RIERA, Francesc. *Els xuetes, des de la intolerància a la llibertat*. Palma: 2003.

RIERA, Francesc. *La causa xueta a la Cort de Carles III*. Palma: 1996.

ROURA, Lluís. «Aspectes crítics de la població i l'economia de Mallorca (1808-1814)». BSAL 37, 1980.

ROURA, Lluís. *La crisi a l'antic règim a les Balears*. Palma: 2008.

ROURA, Lluís. *L'antic règim a Mallorca abans de la commoció dels anys 1808-1814*. Palma: 1985.

TARONGÍ, Josep. *Algo sobre el estado religioso i social de la isla de Mallorca*. Palma: 1877.

XAMENA, Pere. *Història de Mallorca*. Palma: 1978.

embat
LLIBRES

PEDAGOGIA
PSICOLOGIA
NARRATIVA
LOGOPÈDIA
CINEMA
TEATRE

HISTÒRIA
FILOSOFIA
TREBALL SOCIAL
SOCIOLOGIA
HISTÒRIA
DE LA CIÈNCIA

XXXII Premis Baldri Reixac 2009-2010

Per a l'estímul i el reconeixement
de l'escola catalana

115.200 EUROS DE DOTACIÓ TOTAL

Escoles 14 premis de 3.300 euros cadascun.
Alumnes 70 premis de 700 euros cadascun a
treballs escolars i 2 premis de 2.000 euros
cadascun a experiències que fomentin la
comunicació en català entre l'alumnat.

Mestres i professors 6.000 euros per a un
estudi, assaig o recerca pedagògica i 3.000
euros de subvenció per a la seva edició; 3.000
euros per una experiència didàctica i la seva
aplicació; i 4.000 euros per al premi extraordinari
110 anys d'esport i ciutadania a una experiència
didàctica que fomenti els valors de l'esportivitat.

Termini de presentació dels treballs
12 de febrer de 2010

Bases, qüestionaris i fitxes d'inscripció a
www.fundaciolluiscarulla.cat

FUNDACIÓ LLUÍS CARULLA
Aribau 185 3r 08021 Barcelona
Tel. 93 200 53 47 Fax 93 200 56 33
info@fundaciolluiscarulla.cat

Amb la col·laboració tècnica
d'Òmnium Cultural

Amb el patrocini honorífic de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

[miscel·lània]

JAUME LLADÓ

Esporles, centre de la premsa en català

Els dies 2, 3 i 4 d'octubre, Esporles va poder gaudir del Quiosc.cat, un quiosc itinerant que permet veure i comprar les revistes en català que formen part de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC), gràcies al suport del Govern de les Illes Balears i l'Ajuntament d'Esporles. Formen part de l'APPEC les revistes editades a Mallorca *Esquix*, *L'Estel*, *Lluc*, *El Mirall* i *Pesca d'Illes*.

La inauguració va ser presidida per la directora general de Comunicació del Govern de les Illes Balears, Gina Garcías, i el vicepresident de l'APPEC, Àngel Madrià. El dia 4 va coincidir amb la Fira Dolça. Centenars de persones visitaren el quiosc i més

de 500 varen tenir l'oportunitat de subscriure's a revistes de tot tipus de temàtica o adquirir qualsevol número de les més de cent publicacions que hi eren presents. Durant els tres dies que va estar obert es feren distints actes, com la presentació del número 869 de la revista *Lluc*, un espectacle infantil organitzat per la revista *Esquix* o un tast de vins del celler Miquel Gelabert de Manacor organitzat per la revista *Cupatges*. El quiosc.cat va seguir el periple per les Illes Balears, i els dies 9, 10, 11 i 12 d'octubre es va instal·lar a Ciutadella. Després viatjà a Formentera, on va estar els dies 16, 17 i 18 d'octubre i, finalment, recalà a Eivissa els 23, 24 i 25 del mateix mes.

Jornades sobre els Estudis i la Premsa Local al segle XXI

El dijous 1 d'octubre es varen inaugurar al Centre de Cultura de Sa Nostra de Palma les Jornades sobre els Estudis i la Premsa Local al segle XXI organitzades per l'Institut d'Estudis Balearics. La finalitat de l'activitat ha estat reflexionar sobre dos aspectes fonamentals de la nostra realitat cultural i social, com ara la situació actual dels estudis locals i l'evolució de la premsa local a les Illes Balears. Les Jornades han comptat amb la participació dels principals especialistes en la matèria provinents de les quatre illes i de la resta dels Països Catalans. Pel gran nombre de participants i per la complexitat que tenen, les Jornades han estat dividides en dies diferents. La segona jornada va tenir lloc dia 3 d'octubre a l'Auditori de Porreres; el 8 i el 15 les Jornades varen arribar a la UIB, i, finalment, el dissabte 17 d'octubre va ser el torn, una altra vegada, de l'Auditori de Porreres. La participació del públic a les Jornades també ha estat important en tots els actes que s'han fet.

A les Jornades hi han participat figures tan destacades dels estudis històrics i culturals com Sebastià Serra, Maria Josep Mulet, Agustí Alcoberro, Catalina Sansano, Miquel Duran, Bernat Bauçà, Maria Barceló, Antoni Marimon, Lourdes Melis, Santiago Colomar, Felip Cirer, Miquel Deyà, Ramon Bassa, Joan Miralles, Andreu Ramis, Climent Picornell, Miquel Àngel Tortell, Damià Quetglas, Miquel Àngel Marquès, Gabriel Mercè, Sebastià Rotger, Jaume Sastre, Manel Calvo, Josep Juan, Tina Sabater, Jordi Pons, Guillem Rosselló, Roman Piña, Antoni Mut, Arnau Company, Fanny Tur, Antoni Planas, Antoni Mas, Joan Josep Matas, Neus Fernández, Maria Antònia Puigròs, Josep Santesmasses, Francesc Xavier del Hoyo, Josep Maria Figueres, Miquel Àngel Limón, Guillem Mas, Ricard Urgell, Mikel Sorauren, Rafel Puigserver, Antoni Vives, Anselm Barber, Santiago Cortès, Antoni Ferrer, Maria Antònia Ferrer i Antoni Quetglas.

[el semàfor]

VERMELL

A RTVV, que ha arribat al XX aniversari. Han estat dues dècades de despropòsits lingüístics que varen començar ja en el moment en què es va crear, amb l'emissió de les pel·lícules, les sèries i els documentals exclusivament en castellà. La tendència a marginar la llengua pròpia s'ha aguditzat amb els anys fins a arribar a la situació actual, en què l'ús del català hi és absolutament minoritari fins i tot en els programes de producció pròpia. La història de RTVV és una història d'incompliments flagrants de la llei que en va justificar la creació i de menyspreu constant a l'idioma propi dels valencians.

GROC

Als governs dels diferents territoris dels Països Catalans per la poca rellevància que han donat als actes de commemoració del 50è aniversari de la Nova Cançó. Un moviment que va significar un revulsiu per a la llengua catalana en uns moments difícils com els del franquisme mereixia més atenció per part de les autoritats culturals. A més no hi ha hagut cap intent de coordinar activitats, tot i la significació que va tenir el fenomen arreu dels Països Catalans. En definitiva, una llàstima.

VERD

A la Plataforma per la Llengua de Barcelona, que ha fet recentment els quinze anys de feina a favor del català. Les iniciatives de l'entitat han estat importantíssimes en àmbits com l'acollida lingüística, l'oficialitat del català a Europa, el cinema, les joguetes o l'etiquetatge de productes. I els resultats han estat visibles i han contribuït a impulsar l'ús del català en la majoria d'aquests àmbits. L'activisme lingüístic de la Plataforma per la Llengua ha demostrat que la combinació de rigor i mobilització popular serveixen per avançar.

OFICINA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

L'Oficina dels Drets Lingüístics és un mecanisme de defensa contra les agressions lingüístiques pel fet d'expressar-se en català. Si heu patit alguna agressió o discriminació per raons de llengua, podeu fer-ho arribar a l'Oficina pels mitjans següents:

Correu electrònic: drets@ocb.cat

Correu postal: Oficina dels Drets Lingüístics

C. del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos

07003 Palma

Telèfon: 971 723 299

[racó econòmic]

Han fet llarg

BIEL MATAS

Difícilment es pot viure avui sense que ens afectin o interessin les notícies econòmiques, les opinions, les crítiques o les interpretacions que cadascú fa de la convulsa actualitat econòmica; com a subjectes actius i passius vivim la importància d'aquests moments.

Una de les moltes crítiques que s'han fet ha estat l'astronòmica

prejubilació de Goirigolzarri (estrella del BBVA), que sembla que serà de 3 milions d'euros mensuals als 55 anys. Aquest només és un exemple que ens serveix per abordar els criticats *bons* que les grans corporacions, i especialment la banca, estableixen amb els seus *responsables* i alts càrrecs.

En el món comercial sempre es remunera amb el concepte d'incentius, una part fixa i la resta segons el que sigui capaç de vendre; això, traslladat al món de la banca, és dir-li a un empleat o banquer que com més facturis més cobraràs. I la temptació de facturar cada cop amb més risc és cada vegada més alta.

La crisi financera ha descobert el concepte *bons* dels banquers, vinculats al curt termini i amb quantitats desorbitades, que generen un mecanisme pervers (cada pic arriscar més) per aconseguir els objectius i embutxacar-se uns bons. El que sorprèn és que els mals banquers i analistes financers que varen fer perdre moltíssims d'euros o dòlars també els cobraven per altres conceptes, i això no es vol limitar.

Com volem que els bancs centrals intervinguin la banca privada i en vigilin els sous quan és la ma-

teixa banca privada que ha inventat els paradisos fiscals? Costarà molt posar-los una altra vegada al seu lloc.

Ha estat, doncs, un esperó al creixement sigui com sigui, i d'aquí vénen hipoteques i crèdits «inflats d'alegria», que, aplicats al mercat immobiliari, tant han contribuït a inflar la bombolla i a desorbitar la realitat.

Amb molt d'encert, l'historiador de l'economia Francesc Cabana assenyala que s'ha instal·lat com a aspiració personal normal l'hegemonia de «la cultura de la cobdícia», i ho veim en l'economia i també en els escàndols de corrupció política. No són genis de les finances, i cal aplicar-los les sancions que calguin i substituir-los per altres persones més conscients. Es fa menester una «revolució moral», perquè ha estat una fallida moral.

Aquesta «revolució moral», diu, es notarà quan els responsables d'aquesta economia siguin «bones persones». Això no s'estudia ni a l'ESADE ni a l'IESE ni a cap facultat. Dir bones persones és dir que tinguin sentit de la responsabilitat moral, consciència que la seva feina està al servei d'una comunitat.

Llegir
ens fa
lliures

Imagina, si vols, quantes coses genials pots arribar a llegir!

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Llibres per a la tardor

BIEL MESQUIDA

TASTS D'EXQUISIDESSES. Quan l'horabaixa es fa capvespre en un no res. Quan el capvespre es perd dins les fosques que pinten una línia del cel amb pinzellades d'uns núvols taronja damunt un horitzó de turons quasi blau fosforescents amb les ombres negres que avancen a tota des de de l'altre costat. Llavors és un bon moment per tirar-se a la butaca d'orelles amb un bon llum a l'esquena i començar *L'altra cara de la veritat* (Edicions 62), d'aquesta princesa de la narrativa negra veneciana que nom Donna Leon. El cervell des d'un bell principi se submergeix dins aquesta ciutat plena d'aigua que és Venècia i ja neda, encara que el comissari Brunetti i la seva dona, Paola, dos vells amics dels fans de la Leon com aquest que escriu,

caminin pel Campo de San Barnaba, i ell, tan observador com curiós, no tregui els ulls i l'atenció d'una senyora amb els cabells d'un ros tan clar com els de Paola recollits al clatell en un monyo flonjo trenat que, amb un home baix i ceptat, va davant davant. Ja hi som: dins l'olor, el sabor, el misteri, la merda, l'ecomàfia, el transport il·legal de residus i uns sospitosos que comencen a nedar com taurons afamegats. I entremig aquesta heroïna rossa, glamurosa, molt *fashion*, amb un espectacular lifting facial que parla apassionadament de Ciceró i Virgili. I et passa el temps, Lector recercador, sense témer-te'n. No pot ser, ja són les nou i no he fet més que llegir. Aquelles dues hores amb la Donna Leon i Brunetti, amb Henry James i

Paola, amb la princesa Casamassima, amb residus nuclears i productes altament tòxics, els clans de la Camorra, homes morts i tot el suspens que vulguis, aquestes dues hores són salut de la bona.

Pau Vadell i Vallbona és un amic poeta molt jove. Va néixer a Calonge el 1984, és llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona, està fartíssim de l'estultícia i creu en la sang. Creu sobretot en la força vivificadora de les paraules i en la tasca pionera dels agitadors culturals i socials de tots els temps que volen dur la música del mot arreu arreu. És membre fundador del col·lectiu Pèl Capell i coeditor de *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels Països Catalans* (Documenta Bale-

t e n d è n c i e s
[llibres]

ar, 2008). Estima autors que el deixen, el metralen, l'esquarteren, l'escorxen i li fan molt de bé, com el Xècspir, l'Artaud, la Dickinson i l'incandescent Rimbaud. Però ha begut de les veus de tota la gran tradició catalana i s'ha fet amic de compositors verbals tan diversos com la Rodoreda i el Blai Bonet, el Palau i Fabre i el Miquel Bauçà, per esmentar alguns mestres segurs. Ha publicat *Quan salives* (Moll, 2005), *El cos que habitam* (Edició d'autor, 2006), *Ciutat de llet* (Cossetània, 2007), *Sadoll de seny* (El Tall, 2008), *AKBAR* (Documenta Balear, 2009) i *Convit al silenci* (Viena, 2009). Acab de fer una primera lectura de *Temple* (Edicions del Salobre, 2009) –XXIII Premi Miquel Àngel Riera de poesia– i ja em posaria a rellegir-lo tot d'una. Versos com sagetes que surten del temple del cos de poeta i van al temple del cos del Lector. No hi ha indiferència possible. Cal jugar a tot o res. Frisanga del mot per dir més enllà de la dicció. Cavorques de sons i ressons en què l'exili de tot humà és el ciclorama. Després els noms i la saviesa es fan matèria de coneixement. I els llampecs d'una folia que surt quan manco ho esperes i et fer en el centre mateix amb una fulguració incerta. No hi cerqueu respostes. Tot són vestits d'ossos, camins d'ossos, alens d'ossos, frec d'ossos en carícies electritzants. Hi ha molta de càrrega verbal en les ales dels versos i així mateix són aus de lleugeresa. La carn de l'os pot ser alquímica i font de discerniment en aquests temps líquid. Llibre per llegir a poc a poc, per dir en veu alta caçant els harmònics d'una lletra musical que a través dels ecos et diu el que no sents. «Edificaré noves òptiques / a rossec de l'escarni / d'una espera broixa, / per la seva densitat / entre la memòria lasciva / i la seva magnitud actual.» Tota una poètica d'un dels joves profetes que, amb aire i so propis, versifica entre la confusió. Pau Vadell

mostra que encara és necessari el càntic.

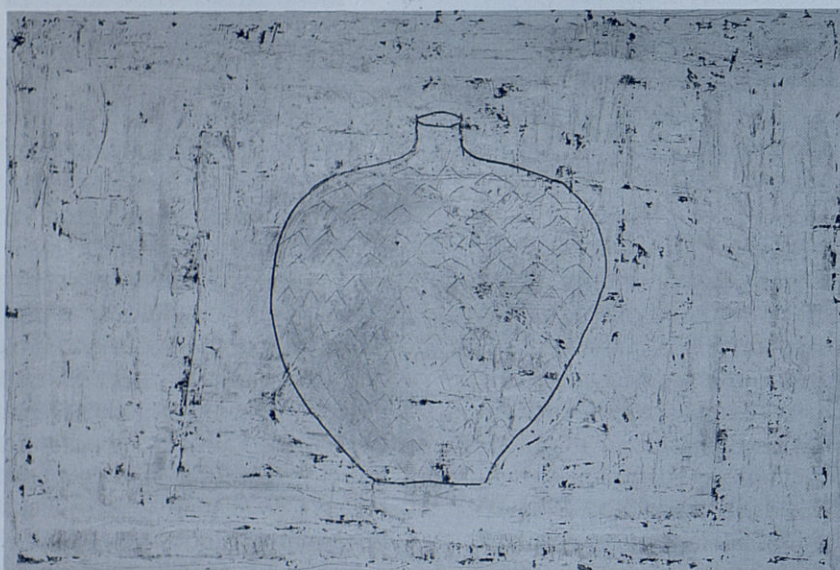
Aquest darrer llibre que et recoman, Lector addicte, l'ha escrit un metge filòsof amb una saviessa i un humor que es donen la mà i amb una única intenció: fer passar gust ensenyant. Es titula *El mal de peus, motiu d'infelicitat* (L'Hiperbòlic Edicions) i el metge amic és el traumatòleg Sebastià Manresa Tejedor. Podria definir el llibre com un àlbum en què tots els sabers sobre el peu són convocats. I és una raresa dins la cultura catalana en què la divulgació de les ciències ocupa un lloc mínim, residual. Si miram en les cultures que ens envolten, especialment l'anglesa i la francesa, passa tot el contrari. La difusió científica té nombroses col·leccions en les editorials i també s'introdueix en el mateix fet literari, per la qual cosa molts escriptors estan empeltats de ciència i ho reflecteixen en els seus llibres. Per això veig aquesta obra com un text pioner en un art tan ardu com engrescador: encisar el lector per mostrar-li capítols que a poc a poc, de forma clara i ordenada amb relleus i detalls exactes, amb il·lustracions curiosament triades, ens contenen tota la història del

peu, del seu bressol evolutiu, de la seva anatomia, de les seves malalties i de la seva importància en cultures tan diverses com la faraònica, la xinesa, l'àrab o la grega. I quan dic que és un àlbum és perquè té alguna cosa d'aquells àlbums que tenia quan era petit en què d'una forma entretinguda aprenia les bel·leses d'un país, la botànica d'una regió o les formes de reproducció dels animals; àlbums plens de panorames nous sobre el desconegut. Aquest llibre seria un àlbum de miradors sobre el peu a través dels temps. Tota casta d'espectacles peuers. I vull donar les gràcies a Sebastià Manresa perquè, dins els corrents més moderns i, repetesc, pioners, a Europa en aquest segle XXI, defensa, informa, explica i ficciona el saber mèdic com un home del Renaixement, del *re-naixement*, aquell que no creu en la jerarquia dels òrgans ni dels sabers, aquell que mira la part sana o emmalaltida des de la perspectiva de la totalitat del cos i, alhora, aquell que mira la part sana o emmalaltida des de la totalitat de les ciències. I, sobretot, aquell que ajuda l'altre, el lector o el malalt, el lector malat, perquè tingui més consciència, més coneixença, més salut i vida. Tot un prodigi!

Felip Caldés: L'objecte sintètic

TEXT: JOSEP MARIA ALAMINOS

S/t, tècnica mixta sobre tela, 130 x 195 cm, 2008/09.

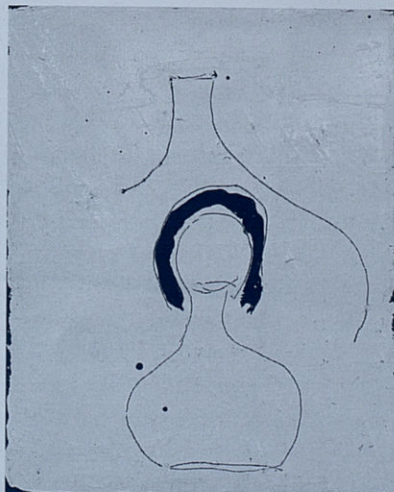
L'espai i la forma, en l'obra de Felip Caldés (sa Pobla, 1975), han experimentat, en els darrers anys, una evolució cap a un llenguatge depurat, producte de la reflexió i l'experimentació, en què el fet íntim de contemplar i interpretar les voluptuoses formes dels objectes ha provocat que l'espai mateix de la pintura es converteixi pròpiament en objecte. Aquest procés creatiu, que ara contemplam a l'exposició de Can Fondo, i del qual ja tinguérem una aproximació a l'exposició de la galeria Mediterrània, a Palma, el 2008, ha consolidat un procés creatiu en què preval el discurs senzill i sobri, alliberat d'artificis i d'elements accessoris, en una recerca plàstica que el condueix a la inauguració de noves mirades sobre els objectes de cuina quotidi-

tendències

[art]

Ceràmiques amb esmalt alcalí, 2009.

S/t, oli sobre tela, 27 x 22 cm, 2009.

ans, explorant les seves possibilitats expressives i dotant-los de força visual i comunicadora de sentiments.

La cuina dels objectes

Partint de la vinculació de l'artista amb la cuina, és en aquest territori màgic i peculiar, envoltat de sensacions i múltiples percepcions a través dels sentits, on té lloc la seducció que els estris domèstics provoquen en Felip Caldés. El seu interès se centra en la potència estètica dels elements més humils, i és a partir d'aquí que l'artista planteja el seu vocabulari expressiu, espontani i sincer.

En aquesta exposició a Can Fondo, la potència que emana de la diversitat d'elements representats resideix en la simplicitat que ofereixen, en la síntesi que l'artista ha sabut extreure de cada element representat. Un plat, un gerro, una tetera, un bol, una escumadora o un batedor poden projectar l'energia necessària per convertir-se en imatges carregades de valors estètics i simbòlics. L'estratègia de l'artista passa per trobar la distància necessària i transformar els objectes en éssers; uns éssers plens de ressonàncies que evoquen un temps detingut que pobla el nostre subconscient.

En les seves pintures, el tractament informalista dels fons negres uniformes, coberts de gruixades pinzellades de blanc, aporta a les obres la vibració necessària per dibuixar-hi damunt. I el dibuix esquemàtic es fa només amb el rascat de la capa superior de pintura, que

desoculta el que s'amaga i en mostra la puresa primigènia. Felip Caldés només necessita els contorns dels objectes, el seu esquema, i es recrea en el traç amb el rascador o el burí, a manera de punta seca, que permet la fascinació d'accedir al fons, metàfora de l'ocult i el visible, del missatge ocult que contenen els objectes, relacionat amb la poètica de l'atzar i la capacitat associativa de les percepcions.

En el cas de les ceràmiques, la seva subtilesa aporta poder captivador. Diu Wittgenstein que els objectes tenen propietats internes que li són essencials. Efectivament, Felip Caldés és capaç de fer que aquests objectes modestos que ens acompanyen al llarg de la nostra vida, objectes senzills d'ús quotidià, projectin les seves propietats i esdevinguin part de nosaltres, naturalesa transformada. Són vincles entre l'humà i la realitat exterior; prolongacions dels sentits, prolongacions de la memòria.

L'artista, com el filòsof, considera els objectes per si mateixos i no en raó d'altra cosa, objectiva o subjectiva. No els indaga només per la utilitat que tenen, o en què poden servir a l'home en determinat moment de la vida, sinó, senzillament, per la seva potència comunicativa i estètica, i perquè s'hi tanca una veritat fonamental: l'estructura interna de les coses, de l'ésser.

I cada escenari particular habitat per l'home (la cuina, en aquest cas) està poblat d'objectes que constitueixen una xarxa dinàmica de comunicació: són missatges, senyals, símbols, representacions i fonts de sentit. Són fills de la necessitat i la voluntat humanes, i formen part del nostre imaginari. En aquesta mostra podem comprovar com Felip Caldés, amb el seu personal llenguatge plàstic, ens fa evident la relació vital entre els objectes i l'home.

Felip Caldés

Casal de Can Fondo, Alcúdia
Fins al 22 de novembre

si no tens **[M]** no tens **tota** la tele

[M] TV Mallorca | ara en TDT | tvmallorca.net

Targeta **extra** de "SA NOSTRA"

extrapràctica

Per a les despeses **extra** del mes, per a un caprici **extra** que et vulguis permetre, per a una gran compra **extra** que vulguis pagar en quotes extracòmodes..., per al que vulguis, quan vulguis. Targeta **Extra** de "SA NOSTRA". Tu tries.

Pensada per a tu

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

De sa Pedrissa (Deià) a Can Prohom (Sóller)

TEXT I FOTOS: GASPAR VALERO

Itinerari

Pi de sa Pedrissa (Deià) – camí des Pont de sa Cala – camí des Ribassos – Cala de Deià – camí de sa Pesta – carretera de Deià-Sóller km 60,250 (Ma-10 Pollença-Andratx) – cases de Son Coll – Son Mico / Can Prohom – coll de Can Bleda – (Ma-10, km 56,900)

Horari aproximat:

2h 20 min

(temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

Son Beltran i Cala Deià.

[itineraris]
t e n d è n c i e s

Començam l'itinerari a la carretera de Valldemossa-Deià (Ma-10 Pollença-Andratx), a l'altura del quilòmetre 64,200, poc abans d'arribar al poble de Deià, concretament davant el denominat Pi de sa Pedrissa, un arbre enorme i singular. Abandonam la carretera i, per l'esquerra si tenim Son Marroig a l'esquena, anam per la via anomenada camí des Pont de sa Cala. Passam un camí asfaltat i, per la dreta, resseguim el caminet empedrat. Dos minuts després, deixam a la dreta un camí que puja a Deià. Deixam enrere una mirandeta natural i, després d'una casa a l'esquerra, passam una barrera. A l'esquerra queda Can Caleta, mentre el camí es dota de graons en davallada. Camí avall, enllaçam amb el camí des Ribassos, que prové directament de Deià. Anam per l'esquerra i, ben aviat, passam el torrent Major per un pont de nova construcció, vora el qual hi ha també un gual empedrat, i enllaçam amb la carretera de la Cala, en direcció a l'esquerra. Just davant, a l'altra banda de carretera, continua el GR 221, amb un cartell que diu

«El camí de Castelló és una via d'origen medieval que constituïa l'eix central de l'antiga ruta que enllaçava l'alqueria de Castelló amb Sóller i Deià»

que falten dues hores per arribar a Sóller.

Recorrem en davallada lleugera el tram d'asfalt que ens apropa a la Cala de Deià, amb el torrent a l'esquerra, amb penyes altes foradades per cavitats i exemplars de lletreres arbustives, ullastres i algunes figueres assilvestrades. S'acaba l'asfalt vora uns aparcaments de cotxes i deixam a l'esquerra el camí que puja a la talaia de sa Pedrissa, una torre de defensa del segle XVII. El camí ens deixa a la fi a la Cala de Deià.

Destacable pel cromatisme que adquireix el seu fons, la Cala de Deià s'obre entre la punta de sa Pedrissa i els Còdols Blancs. Vora la platja, d'arena i codolets, hi veurem escars, la característica construcció per treure i avarar les barques de la zona, casetes de pescadors i algunes d'estiueig.

De la Cala de Deià, tornam a pujar pel mateix camí i aviat trobam l'asfalt de la carretera que puja a Deià, i deixam de banda, a la dreta el pont i el camí des Ribassos, i

voltam a l'esquerra pel GR, en pujada per camí de ferradura amb restes d'empedrat i amb garrovers i oliveres pels voltants. És l'anomenat camí de sa Pesta, amb referència a l'epidèmia de l'any 1652. Set o vuit minuts més amunt, el camí es converteix en camí de carro. A la dreta queda un redol de pins vers i alguna gran alzina. A l'esquerra queden les cases de Son Bujosa. Passam vora el portell d'aquesta possessió i enllaçam amb el camí asfaltat de la finca. Cap a la dreta, recuperam un tram de

camí vell i arribam a la carretera de Deià-Sóller (Ma-10 Pollença-Andratx), prop del quilòmetre 60,800. Un cartell indica «Deià 30 min». Ara posam molta d'atenció, perquè hem d'anar devers mig quilòmetre per la carretera principal, en direcció a Sóller, cap a la nostra esquerra. A l'esquerra queden les cases de Son Muntaner, mentre que per la dreta puja el camí de Ca l'Abat. Dos minuts més d'asfalt i, a l'altura del quilòmetre 60,250 de la carretera de Deià-Sóller (Ma-10 Pollença-Andratx), comença,

Oratori de Castelló.

Camí Pesta.

per la dreta, el que és pròpiament el camí de Castelló.

El camí de Castelló és una via d'origen medieval que constituïa l'eix central de l'antiga ruta que enllaçava l'alqueria de Castelló amb Sóller i Deià. Però el traçat complet del camí ens indica un ús encara més complex: es tracta d'una via que permetia la comunicació de tota la contrada compresa entre Deià i Sóller amb el pla de l'illa a partir del coll de Sóller.

Entre diverses cases que voregen la carretera, amb la casa anome-

nada es Roquissar a la dreta, arrenca un camí esglaonat que presta tomba a l'esquerra, on és devorat per una nova via asfaltada que puja entre xalets nous. Dos minuts més endavant, el camí vell novament apareix a la nostra esquerra, marcant direcció nord/nord-est, punt on deixam de banda el camí asfaltat, que va més a la dreta. En lleugera ascensió entre pins i oliveres, tenim una bona vista sobre la contrada de Llucalcari i, eixamplant la visió, sobre sa Pedrissa i es Còdols Blancs vora la Cala de Deià. Men-

tre ens apropam a la vertical sobre Llucalcari, una altra pista nova queda a la nostra esquerra. Tres minuts més endavant a la dreta queda el caminet que puja a la casa de Can Toni Boi. Cinc o sis minuts després arribam a les cases de Son Coll, amb una caseta que apareix a l'esquerra del camí.

Les cases de Son Coll s'aixequen en una possessió que té el seu origen en el segle XIII, tal com ens indica una rajola recent. Efectivament, el cavaller Pere Mató, porcioner de la conquesta, hi edificà les

«Destacable pel cromatisme que adquireix el seu fons, la Cala de Deià s'obre entre la punta de sa Pedrissa i els Còdols Blancs»

Cala Deià.

seves cases. La memòria popular recorda aquestes dates llunyanes de l'edat mitjana. Així, la casa principal, anomenada la posada del rei En Jaume, conserva una baula cavallera al portal forà, que, segons

tradició, era la baula del rei. També hi ha una tafona ben conservada i s'hi venen productes autòctons. Restaurades al llarg del temps, les cases de Son Coll es troben dividides en diverses propietats, com Ca

l'Amo en Joan, amb alçat de dues plantes i portal d'arc escarser, i el Cellar de Son Coll, d'una planta d'alçat i amb portal de llinda; just després, a la dreta s'estén una clastreta oberta, amb dos portals,

GRUP avà

Viajes

Martel

BAL. 029 M/D

**PONT DE LA
CONSTITUCIÓ**

CREUER FLUVIAL PEL RIU DUERO
del 4 al 8 de desembre 765 EUROS
CREUER FLUVIAL PEL RIU GUADALQUIVIR
del 4 al 8 de desembre 505 EUROS
PRAGA
del 4 al 8 de desembre 579 EUROS
BERLÍN
del 4 al 8 de desembre 409 EUROS
ISTANBUL
del 4 al 8 de desembre 540 EUROS
DUBROVNIK AL COMPLET
del 4 al 8 de desembre 775 EUROS

- CONSULTA-NE LES CONDICIONS -

Oms, 50 · Ap. de correus 696 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · A/e: ventas@viajesmartel.com

un de rodó i un altre d'escarser; en una d'aquestes edificacions, cap a l'esquerra mirant a la clastra, s'hi conserva una tafona. En aquest tram que circumda Son Coll, el camí avança engorjat estretament entre

els paraments de les cases, a la dreta, i una paret seca, a l'esquerra.

Des de Son Coll fins a Can Miquelet el camí davalla esglaonat. Un poc abans de les cases de Can Miquelet, a la vora del camí de cotxes que torna a Son Coll, hi ha una desviació a l'esquerra amb un curt descens amb escalons que ens du a la font de ses Mentides, també anomenada font de Son Coll. La surgència se'ns presenta en un petit racó, amb un pedrís per seure i una petita mina amb canaleta i pica rectangular. En relació amb aquest nom tan curiós de font de ses Mentides, hi ha una tradició que diu que tots els que beuen aigua de la font i no són de Son Coll no s'aturen de dir mentides. És possible que la contarella tingui el seu origen en el plet que sobre el dret d'ús de l'aigua de la font enfrontà des de 1480 fins a 1583 els de Son Coll amb els de Llucalcari.

Tornam des de la font al camí de Castelló, que travessa la pista asfaltada i continua, empedrat, per davant Can Miquelet. Podem observar a la dreta un aljub i, a l'esquerra, una canaleta amb una gran pica receptora d'aigua, i també bucs de caseres d'abelles vora una porxada. Avançam en discreta pujada envoltats de pins i alzines; a uns set minuts de Can Miquelet, passam una barrereta de fusta i destriam algun rotlle de sitja de

carboner i restes de colls de tords. Camí endavant, arribam a la zona fronterera entre els termes municipals de Deià, que abandonam, i de Sóller, al qual entram. Passam una torrentera entre alzines ombrívols i, en certa tendència a l'esquerra, amb penyes tallades a la nostra dreta, arribam a una pujada esglaonada que se salva amb quatre revoltets, i que constitueix el pas més aeri de l'excursió. Una returada per contemplar el paisatge ens descobreix sa Casa Nova, a l'esquerra de l'angle visual, amb la seva torre fortificada i una bona situació al coster de la muntanya. Poc més endavant, una barrera dóna accés a l'olivar de Can Prohom, vora una paret amb trams esbaldregats. A l'esquerra, a alguns minuts de distància en direcció cap a la mar, s'hi localitza un mirador de panoràmica suggerent. Abans de les cases de Son Mico, trobam un bon exemplar d'era de batre que presenta un considerable parament de marge per tal d'evitar el pendent del terreny; cap al nord-est, hi destriam el pi de l'Ensaïmada i, més llunyà, el puig Major.

Son Mico i Can Prohom

Les cases de l'alqueria de Castelló tenen una gran façana dividida en dos cossos que corresponen a la divisió en dues propietats: Son

www.esrefugi.es

ESQUI
SNOW

ESCALADA

BARRANCS
ESPELEO

VIATGES

MONTANYA
TREKKING

CAMPING

ORIENTACIÓ

CURSOS

DES DE 1976

ES REFUGI

ESPORTS D'AVENTURA

Via Sindicat, 21, Pati. 07002. Palma de Mallorca, Illes Balears. T 971 71 67 31. A/e refugi@base.net

Mico a la dreta i Can Prohom a l'esquerra. El nom de Son Mico prové del malnom d'una de les branques del llinatge Estade, anomenats *Mico*. Presenta una façana de tres plantes d'alçat i un portal forà d'arc rodó adovellat, amb una balconada al capdamunt i un colcador a la dreta; el porxo, en la tercera planta, mostra sis finestrons apaïats. L'interior té un arc rebaixat que divideix els dos aiguavessos. Les cases de Son Mico, propietat de la senyora viuda de Coll, ofereixen la possibilitat de fer una bona berenada i degustar productes de la contrada. Pel que fa a Can Prohom, el nom prové també del malnom d'una altra de les branques del llinatge Estade; Bartomeu Estade *Prohom* n'era el propietari al segle XVII. Un gran portal rodó de pedra viva dona accés a la claustra que separa les estances de la casa dels senyors de la dels amos.

El camí continua, empedrat i es-

Can Prohom.

glaonat. A un centenar de metres de Can Prohom trobam la vella i gairebé ruïnosa capella de Castelló. Manté encara la personalitat de les esglésies rurals. La seva façana consta de portal de llinda, amb marca conopial, un rosetó damunt

el portal, i espadanya amb campana rematada per una creu.

Vora la capella de Castelló, deixam el camí de Castelló i voltam a l'esquerra, en davallada cap al proper coll de Can Bleda (Ma-10, km 56,900), on arribam en deu minuts.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JOGUINES

LLIBRES DE TEXT

MÚSICA, PEL·LÍCULES
I JOCS D'ORDINADOR
EN CATALÀ

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5 - Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca) - quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

Arts
XISCO
Gràfiques

carrer del baix riera, 1 - a
tel / fax: 971 47 57 54
07008 Palma de Mallorca

anys de
biblioteques
municipals
creixem junts

Arenal

t'acostam la cultura
Regidoria de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística

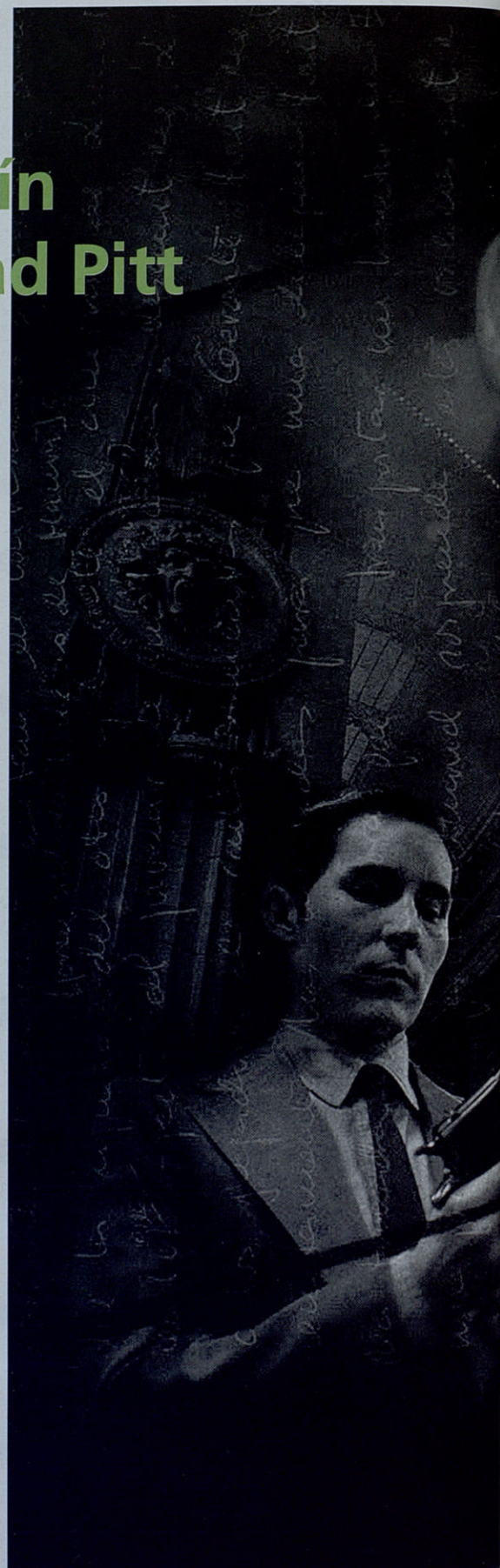
L'cinèfàgia

t e n d è n c i e s

Ricardo Darín enfonsa Brad Pitt

TEXT: MATÍAS VALLÉS

Brad Pitt m'haurà de perdonar una altra vegada. Aquest article s'havia de dedicar íntegrament als seus *Malditos bastardos*, una epopeia brechtiana que Tarantino endolceix amb els litres habituals de sang. No obstant això, va topa en la cartellera amb *El secreto de sus ojos*. La pel·lícula de Campanella ha esclafat les estrenes simultànies, i passarà directament de la taquilla a l'olimp de les millors produccions de la història. Així de clar. És impossible escriure sobre la història que conta sense reviu-la. Oblidau, evidentment, les seves adherències polítiques, qualsevol realitat és un embolcall per a un retrat de l'home sol que no s'aconseguia des de Raymond Chandler. Per això l'equipararé immediatament amb una evocació de

Perdición, de Billy Wilder, en què la novel·la que escriu el protagonista té el paper de la veu en *off*.

Després d'admirar-la, cal analitzar-la o desmuntar-la. A Ricardo Darín li correspon, si més no, la meitat del mèrit que *El secreto de sus ojos* s'incardini en les obres mestres de la indústria del cinema. Per no parlar que ha arraconat Brad Pitt en aquesta sèrie de meritoris articles. Quin és el seu secret? Molt senzill en aparença. Quan parla, el públic l'escolta amb summa atenció. Es podria debatre si aquesta credibilitat, en tant que suspensió de la incredulitat de l'espectador, obeeix a una tècnica polida amb cura o procedeix d'un arravatament genètic que cap altre aconseguirà imitar. L'astúcia de Campanella consisteix a limitar el seu poder de partida. Ha transformat Marlowe en un funcionari judicial.

Quan Darín arranca passió d'un personatge burocràtic, sabem que està a punt de passar alguna cosa màgica. Ja deveu saber que tota la producció de ficció repeteix set arguments fonamentals, en totes les seves variacions però sense cap possibilitat addicional—al cap i a la fi, els escacs infinits es juguen únicament amb sis peces distintes. En *El secreto de sus ojos*, s'ha desdoblat el protagonista en els inevitables Quixot i Sancho, o Holmes i Watson. El contrapeu correspon a Guillermo Francella en l'inoblidable Sandoval, el company del protagonista a l'oficina judicial. Incapacitat per a la redempció abstèmia, subjuga l'espectador perquè l'obliga a triar entre els qui s'adapten al món i els qui adapten el món a la seva personalitat. Només els segons el canvien, en el sempre inapel·lable veredict de George Bernard Shaw.

Hi ha un crim, però Campanella ha aconseguit que el sang-i-fetge i el transsumpte penal no enterboleixin la delicada anàlisi de les debilitats humanes. Hi ha una ombra de la còlera de García Márquez en l'amor que prolonga la seva absèn-

cia immarcescible durant un quart de segle. En el rodatge, Campanella superposa un ambient viscontinià per a pobres en les escenes que transcorren als jutjats, la penombra de cinema negre al domicili del protagonista i, per als fragments a l'aire lliure, els regusts de les punyents atmosferes nord-americanes de Costa-Gavras. Encara que insistíssim, no arribaríem al fons d'*El secreto de sus ojos*. Se'ls anomenava creadors perquè ni ells mateixos podrien interpretar allò creat.

Els campions de la memòria històrica ja han atret *El secreto de sus ojos* a la seva tendència maniquea, però el personatge interpretat per Darín té molta cura de no fer política fàcil. Defensa la dignitat, no la ideologia. Menysprea l'adscripció heroica i, a més, la pel·lícula pot contemplar-se sense intromissions com les vicissituds d'una història d'amor que el temps no va aconseguir fer malbé. Argentina ha triat l'obra de Campanella per a l'Oscar a la millor pel·lícula estrangera. Se suposa que rebrà el guardó, ja que no defensa el cinema argentí, sinó la integritat d'aquesta indústria en el món. Els magistrals i enganxosos diàlegs demostren que encara disposam del potencial de memoritzar els textos que valen la pena. Evidentment, la naturalitat que els aporta Darín torna a ser bàsica en la retenció. Ningú no oblida un poema quan l'ha escoltat en boca de Serrat, Llach o Paco Ibáñez. Ens l'implanten.

Mentre contemplava *El secreto de sus ojos*—perquè n'hi ha hagut i n'hi haurà d'altres, he trobat una oportunitat excel·lent per traïr la visió única que dictaminava Pauline Kael—, l'emoció del descobriment es combinava amb l'amargor de tantes visites desaprovechades a les sales. Excavava per això en el meu historial cinematogràfic un títol que se li pogués oposar, per evitar la condemna a tantes nits irrelevantes. Vaig trobar el suport en *La vida de*

los otros, en què un altre gran escenari polític a penes tamisa la conversió d'un buròcrata en ni més ni menys que tot un home. A la ruleta de grans personatges de la ficció, he vist Ricardo Darín en el tinent Blueberry, el funcionari de moral gens irreprotxable que viola la llei quan es converteix en el gran obstacle perquè es faci justícia. En ambdós casos, sense fer-se il·lusions.

El secreto de sus ojos amuntega les sorpreses. Un dels impactes més duradors el proposa el viudo que acudeix diàriament a l'estació, s'asseu al seu banc i es limita a observar els viatgers, perquè sap que en

algun moment passarà per allà l'assassí de la seva esposa. Interpretat amb una fredor desarmant per Pablo Rago, el cònjuge supervivent és l'autèntic assassinat, que converteix la tomba de la seva existència diària en l'equivalent a la venjança de què parlen els éssers vius. Aquesta imatge multiplica la seva eficàcia quan Darín topa amb el vigilant, perquè el protagonista passeja per la pel·lícula infonent ànim a les peripècies més diverses. *El secreto de sus ojos* il·lustra el viatge cap al descobriment que la incapacitat d'estimar és la vertadera mort. La resta són imitacions.

AL 2009
16 CONSELLS
DE BARRI
A PALMA

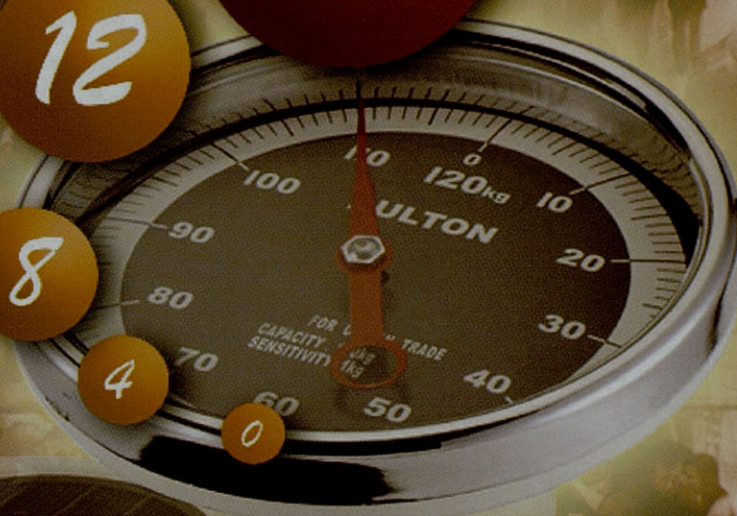
16

12

8

4

0

La
participació
a ciutat
guanya pes

AL 2009, **16** CONSELLS DE BARRI

QUÈ ES UN CONSELL DE BARRI

És un òrgan de PARTICIPACIÓ de les entitats ciutadanes del barri

QUÈ ES FA

L'Administració municipal es desplaça al territori de les entitats ciutadanes per escoltar, debatre i consensuar maneres de millorar la vida als barris de forma **CORRESPONSABLE**

QUÈ S'ACOSEGUEIX

Posar en relació, coordinar i dinamitzar el **TEIXIT ASSOCIATIU** dels barris per a que treballin en **XARXA** en la **MILLORA** del seu territori des d'una perspectiva global i **CONJUNTAMENT** amb l'Ajuntament

SUMAT

a la qualitat de vida

ESCOLETES

15 NOUS CENTRES
D'ATENCIÓ PRIMÀRIA

AULES DIGITALS

OCUPACIÓ
ESTABLE

REHABILITACIÓ DE BARRIS,
HABITATGE I PATRIMONI

APLICACIÓ LLEI
DE DEPENDÈNCIA

AIGUA POTABLE
DE QUALITAT

SERVEIS
SOCIALS

TREN-TRAM

GOVERN
de les ILLES
BALEARS.

www.illesbalears.cat

Més informació a:

www.sempre-endavant.org